

1718.

- 10^{a. 1^a} Boetnerus, Justus Henningius: De probatis reproborum
causis 2 Exempl. 1718: 1736.
- 11^{a. 1^a} Boetnerus, Just. Henningius: De efficaci mulierum
intercessionem. 2 Exempl.
- 11^e Boetnerus, Justus Henningius: De efficaci mulierum
intercessionem 1756.
- 12^e Boetnerus, Justus Henningius: Efficaciam pactorum
criminatim.
illustrationem contra tertium. . . . .
- 12^{b. c.} Schell, Wilhelm Gottpeter, L. B. de: De efficacia
pactorum illustrationem contra tertium 2 Exempl. 1718: 1757.
- 13^{a. 1^a} Danielmann et Prangia, Carolus Ludolphus, L. B. de: De pactis
et mandatis principis captivi. . . 3 Exempl. 1718: 1744.
- 14^{a. 1^a} Glafey, Adam Fridericus: De jure praecedentiae
feminarum ad l. 8. ff. de Senatoribus. 2 Exempl. 1718
1740
15. Götsche, Andreas: De eo, quod justum est circa reprobationem
non matrimonii ob legem consanguinitatis vel affinitatis
jura divina prohibita.

16° ²² Guntzinger, Nicolaus Hieronymus: In nobilitate ventis?
2 Exempl.

16° Guntzinger, Nicolaus Hieronymus: In nobilitate ventis?
V. von Knechtel-Schleyer in: Welter-Abd. Bd. nov. 1734.

DESCRIPTIO MATRIMONII
PRINCIPVM
PROTESTANTIUM
SOLENNIA MATRIMO-
NII ECCLESIASTICA.

IN AEGIA FRIDERICIANA
INCIPTI TYRISCOCONSULTORVM ORDINIS
ANNO 1783
AVT. IVR. HENNING BOHMER, ICTO
CAN. PALAT. CAS. BOYENTISS. REGI. PORVSS.
AVT. PROFES. TYRISCOCONS.

DANIEL SCHMIDT HARTMANN,

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

4265

DISSERTATIO INAUGURALIS IURIDICA,
DE

1715/96

I V R E
PRINCIPVM
PROTESTANTIVM
CIRCA
SOLENNIA MATRIMONII
ECCLESIASTICA,

2

QVAM
IN REGIA FRIDERICIANA
INDVLTV

INCLYTI IVRISCONSVLTORVM ORDINIS
PRÆSIDE

DN. IVST. HENNING. BÖHMER;
ICTO COM. PALAT. CÆS. POTENTISS. REGI PORVSS.
A CONSIL. AVL. PROFESS. IVRIS ORDIN.
ET H. T. DECANO,

169

PRO LICENTIA
SVMMOS IN VTROQVE IVRE CAPESSENDI
HONORES

IN AVDTORIO MAIORI
H. L. C.

DIE XXX. AVG. A. MDCC XVIII.
publico examini subiicit

DANIEL BENIAMIN HARTZMANN;
LVCKENW. MAGD.
ADVOC. IMMATR.

HALÆ MAGDEBVRGICÆ,
Typis CHRISTIANI HENCKELII, Acad. Typ.

DISSELTATIO INNOVATORIALIS IURIDICA

LIBER

PRINCIPVM

TROTESTANTIVM

SOLVENDI MATRIMONIO
IN ECCLESIA

IN REGIO VINDOBONENSIS

AVTHOR HENNING BOHNER

AVTHOR ET PUBLIS

MDCCCXXXI

DANIEL BENJAMIN HARTMANN

ADVOC. IMMAT.

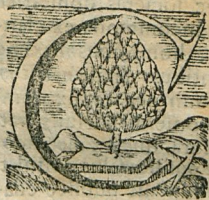
IN REGIO VINDOBONENSIS

DISSERTATIO INAUGVRALIS IVRIDICA
DE
**IVRE PRINCIPVM PROTE-
STANTIVM CIRCA SOLENNIA
MATRIMONII ECCLESIA-
STICA.**

§. I.

Consensum facere matrimoni-
um, non concubitum, triuicium est ^{Consensus} IC-^{facit matri-}
torum assertum, in rei veritate & recta ^{monium.}
ratione omnino fundatum. Est enim
matrimonium societas admodum arctis-
sima & indiuidua, quæ nec iniuris obtru-
di, nec inter reluctantes subsistere potest;
imo sicuti in omni societate ipsa *constitu-*

sio a fine discerni debet, ita, ut hic primum quidem sit in inten-
tione, ultimum vero in executione; ita pariter matrimonia
pro fine quidem habent coniunctionem corporum, procrean-
dæ sobolis gratia instituendam; magis tamen hæc ad *executio-*
nem matrimonii iam contracti pertinet, mutuus autem consen-
sus in hanc arctissimam conjunctionem ipsum constituit matri-
monium. Satis notanter in *SYNODO EXONIENSIS* *Art. 1287.*
celebrata *Art. VII.* apud *HARDVINVM* *tom. VII. Concil. p. 1082.*
Patres edixere: *matrimonium per sponsalia de futuro* *initiatur,*
per-

A

per mutuum consensum de præfati varificatur, per carnalem copulam consummatur.

publica tamen declaratio in statu civili in super desideratur.

§. II. Magna tamen constituenda est diuersitas, vtrum matrimonium contrahatur in statu naturali, an civili? In illo præter mutuum consensum ius naturæ nihil exigit, nisi quod contrahentes, vel ex decore seculi, vel spontanea voluntate, admittere volunt: in hoc non adeo in solo consensu priuatim edito subsistendum, sed præterea necesse est, vt publica & solennis quædam declaratio accedat, quo omnibus in societate ciuili innotescat, matrimonium inter cohabitantes esse contractum, & omnis vagæ libidinis suspicio euitetur. HYBER de iur. ciuili. lib. 2. §. 1. c. 3. §. 18. 19. Interest utique Reipublicæ, vt, sicuti in aliis leuioribus negotiis, ita multo magis in hac ardua causa, ordo quidam obseruetur, familiarum, quarum certitudo ex huiusmodi matrimoniis pendet, integritas quouis modo facta recta habeatur, proles parentes suos agnoscant, a quibus in spem patriæ & salutem publicam educuntur, & ita magis publica quam priuata auctoritate hæc societas domestica constituatur. Infinita essent metuenda incommoda ex clandestinis quibuscunque coniunctionibus, hominibus maxime ad infinita vitia & inordinatas vias tendentibus: facile maritus, uxoris suæ percasus, vinculum matrimonii negare, uxoremque expellere posset, quam clandestino consensu sibi iunxerat; incerta denique futura essent alia plura iura, quæ ex matrimonio in statum ciuilem redundant. Inde publica salus postulat, desiderat, præcipit, vt consensus matrimonialis publice edatur, & forma quædam ineundorum matrimoniorum a legislatoribus pro ratione status præscribatur.

quod moribus gentium desideratur.

§. III. Quod si per mores gentium eundem foret, facile ostendi posset, in rebus publicis bene constitutis, non sine solennibus publicis matrimoniis fuisse initiata, & multa cum festiuitate celebrata. Romanos sua peculiaria solennia nuptiarum habuisse in confesso est, quæ BRISSONIVS & HOTTOMANVS peculiaribus tractatibus explicant, & strictim SELDENVS in *W. de vxore ebræa lib. II, c. 20.* & III. DN. THOMAS. ad tit. *Inst. de*

de nuptiis illustrant, variisque antiquitatum monumentis exornant, quamvis hæc paulatim adeo consensuisse videantur, ut tempore IUSTINIANI non indistincte publica quædam declaratio desiderata fuerit, ut infra ostendam. Græcorum mores in nuptiis solenniter contrahendis referunt IO. PHIL. PFEIFFER lib. IV. *antiquit. græcar.* c. 14. & seqq. VI & IO. GVIELSTVCK. lib. *antiquit. convivial.* c. 24. p. m. 109. ubi & epulas nuptiales Tigurinorum refert. Iudæorum solennia in sponsalibus & nuptiis vltata itidem fuerunt admodum singularia, quæ ex professio explicuit decus Angliæ, SELDEN. in *cit. tr. de vxore ebræa*; strictius vero STVCK. *cit. l. p. 105. & seqq.* & BASNAGE dans l'histoire de Iuifs. tom. 6. P. 1. Lib. 6. c. 22. Habuere etiam antiqui Germani sua peculiaria instituta in nuptiis rite celebrandis, de quibus agit PAUL. HACHENBERG in *Germania media diss. V.* conf. etiam HERTIVS in *notitia vet. Franc. regni c. 3. §. 3.* & infinitum foret, si quarumcunque aliarum gentium mores vbiuis obuios colligere vellemus, qui omnes huc collineant, ut veritatem asserti nostri vberime demonstrent.

§. IV. Quæ cum ita sint, non adeo mirandum est, etiam Christianos sub ipsis nascentis ecclesiæ primordiis quædam solennia admisisse non tantum, sed etiam constituisse, quo omnia ordine & decenter inter eos peragerentur. Collecti erant tum ex Iudæis, tum ex Gentilibus, &, quia in statu ciuili viuebant, nec legibus nuptialibus soluti, admodum probabile est, eos se composuisse ad ritus publice receptos, quatenus a superstitione gentili alieni erant, & innoxii videbantur. Obseruat id ipsum SELDEN. *Libr. II. de vxore ebræa c. 24.* &, postquam, ait, tam a Gentibus aliquot, quam a Iudæis Christianis receptus est, utrarumque mores, ut ipsi, inuicem sunt commixti, partim mores ritusque Iudaici, partim pagani, quotquot cultui Christiano non animo resisterentur, ut in aliis, sic in re matrimoniali, variatim admixti. Addit: iure Romano ferè passim vsas fuere gentes, in quibus Christiani sunt reperi. Adeoque non existimandum est, illos ita prorsus abhorruisse ab vsu huius iuris, ut solennia ciuilia, quibus matrimonium

Christiani
primè
quædam so-
lennia reti-
nuere in sta-
tu ciuili &
inter iudeos
recepta.

declaratur, plane respuerint, id quod ne quidem vt subditi, vt ciues, facere potuerunt. Erant *coronæ* in nuptiis iudæorum & paganorum vsitata: his quoque Christianos vsos fuisse adhuc tempore TERTULLIANI, IPSE *intr. de coronac. 13.* docet, simulque ex præconcepta quadam opinione hunc morem damnat, his verbis: *coronant & nuptie sponfos: ideo non nubamus ethnicis, ne nos ad idololatriam vsque deducant, a qua apud illos ineptie incipiunt. Habes legem a Patriarchis quidem, habes Apostolum, in domino nubere iubentem.* Interim hic zelus contra coronas intemptius SEPTIMI, earum vsum non sustulit, sed hic potius per plura secula continuauit. Vtebantur præterea Romani publica *deductione in domum*, sicuti iudæis vsitata erat *deductio in thalamum*, quos ritus salua fide, vt testimonium publicum legitime contracti matrimonii, reiectis tamen aliis idololatricis ritibus, adhibere potuerunt, quibus vsus coronarum, annuli, aliorumque solennium coniunctus erat. Sicuti vero gentiles & iudæi non sine auspiciis & sacris iniicienda esse matrimonia crediderunt, ita Christiani quoque hunc pium morem, suo ritu peragendum, secuti sunt, & quod Apostolus docuit, *in domino esse matrimonium ineundum*, obseruarunt. Hac de causa paulatim instituta quædam ecclesiastica inter Christianos sunt recepta, ab initio quidem simplicissima, paulatim admodum aucta, & ad matrimonii legitime contracti publica documenta relata; quæ tamen ubique non eandem rationem habuerunt.

Hinc solennia Christianorum erant vel civilia, vel ecclesiastica.

§. V. Hoc rerum statu solennia matrimonii duplicia erant: *civilia & ecclesiastica*, seu *sacra*. Illa ex civilibus legibus retenta erunt, quatenus salua fide obseruari poterant, quorum etiam alia iura, per tabulas dotales determinari solita, pertinebant. Hæc inter Christianos priuato pacto erant recepta, vel moribus passim constituta, quæ tamen in tribus prioribus seculis ad forum externum non penetrarunt, sed priuatam tantum praxin inter Christianos habuerunt, adeo, vt, his vel maxime omisiss, legitimum tamen matrimonium fuerit. Hæc quippe erat conditio Christianorum per illa tempora, vt quia op-

oppressi & religionis causa a republica prorsus derelicti erant, propriam quandam disciplinam sibi met præscribere coacti fuerint. Hanc qui non obseruabat, indignationem & censuras ecclesiasticas quidem incurrebat, effectus tamen ciuiles huius omisso in foro externo haud habebat. Imo quamuis postea Seculo IV. Imperatores Christo nomen dederint, & instituta ecclesiastica antiqua maiorem acceperint efficaciam, non tamen statim ita ad fora ciuilia penetrarunt, vt secundum illa negotia publica æstimata fuerint. Matrimonium certe eo tempore, imo adhuc IVSTINIANI æuo, negotiis ciuilibus annumeratum fuit, & de eo secundum leges ciuiles iudicatum, adeo, vt ne quidem ante LEONIS, philosophi, tempora, ecclesiastica instituta & solennia legibus publicis præscripta subditisque iniuncta fuerint: quod iudicium luculentum præbet, aliter iudicasse fora ciuilia de matrimonio, aliter ecclesiam, seu episcopos, quorum custodia hæc sacra solennia cum aliis commissa erant. Collineat huc PETRVS DE MARCA de C. S. & I. lib. II. c. XI. §. 3. & plurima, ait, princeps ille (IVSTINIANVS) constituit que dirimunt Christianorum matrimonia, sed pars illa iuris tunc erat penes principes, sine ulla controuersia, vt docet BELLARMINVS. Nihil itaque amplius his relictum, quam vt, negligentibus ritus sacros in matrimonio, pœnitentiam ecclesiasticam, vel abstentionem ad tempus iniungerent; non vero, vt matrimonium tale sine solennitate ecclesiastica contractum, annullarent. Hoc discrimen adhuc *ao. 1287. SYNODVS EXONIENSIS art. VII.* apud HARDVINVM tom. VII. concil. p. 102. obseruauit, vbi hæc habentur: *Licet per legitimum viri & mulieris consensum legitima matrimonia contrahantur; quantum ad Ecclesiam necessaria sunt verba vel signa consensum experimentia de presenti.* Ex quo manifeste liquet, quod sine autoritate ecclesie, cuius iudicio approbandus vel reprobandus est contractus, non sunt matrimonia contrahenda; quanquam alias contracta propter hoc minime dissoluantur. Plures præterea patres idem docuerunt, & simpliciter consensui, quomocumque declarato, vim matrimonii attribuerunt, si vel maxime solennitas ecclesiastica.

et matrimo-
nium vel le-
gitimum
vel ratum.

fiastica ei haut accesserit, quod ex iure Romano retentum, quo hæc solennia ecclesiastica haud fuerunt desiderata, sed sola affectione maritalis, nuptialibus tabulis declarata, sufficiens documentum publicum constituere poterat, *vid. §. ult. Inst. de nupt. & § 2. Inst. de hered. que ab intest. deser. ibi: postea vero, affectione procedente, etiam nuptialia instrumenta cum ea fecerit.* At postquam legibus publicis hæc solennia ecclesiastica præscripta, sine dubio maiorem efficaciam ad constituentum legitimum matrimonium acceperunt, id quod ex infra dicendis apparebit. Deniq; ex hac observatione quoque origo distinctionis inter *matrimonium legitimum & ratum* insignem accipit lucem, qua Canonistæ sæpius vtuntur. Vocant enim *matrimonium legitimum*, quod iuxta leges ciuiles est contractum, & inter infideles quoque obtinet per c. 7. & 8. X de divor. *Ratum* vero, quod ab ecclesia confirmatum & ratum habitum est, accipitque coniugii sacramentum, quod vnice fidelibus tribuunt. Inde illud negotium mere *seculare*; hoc vero *spirituale & ecclesiasticum* esse constituerunt, & tandem, introductis his solennibus ecclesiasticis, rem eo perduxerunt, vt de hoc non alibi, quam in foris ecclesiasticis, & a solis clericis iudicaretur, & matrimonium Christianorum, eue heistæ Ehe, vocaretur.

Solennia hæc
sunt ar-
bitraria &
mutari pos-
sunt.

§. VI. Quandoquidem vero negari nequit arbitrarium in se esse, quibus documentis publicis consensus matrimonialis edatur, adeoque a legislatoribus in rebus publ. recipi potuisse solennia ecclesiastica, seu vt coram ecclesia matrimonium inituri consensum suum declarent; ita negari nequit, hæc adhuc hodie esse arbitraria, hoc sensu, vt ex iusta causa a Principe immutari, & loco eorum alia publica declaratio substitui possit. Quod cum forsân non omnes admitturi sint, sibi aliisque persuadentes, benedictionem ecclesiasticam esse iuris diuini, vel ad minimum ritum vniuersalem, qui citra consensum totius ecclesiæ tolli non possit, vt HILDEBRAND. *diff. de rit. sacr. §. 17. & seqq.* arbitratur; ita non inutile erit, ortum & progressum horum solennium euoluere, indeque demonstrare, ab initio libere illa fuisse recepta, aucta & paulo ferius a legislatoribus in foras ciuilia etiam deducta. Quæ enim citra vllum necessitatem li-
bere

bere recepta sunt, eius indolis & naturæ sunt, vt mutari etiam possint. Loquor de *foris Protestantium*. Quæ Romanæ ecclesiæ Dd. hac de re sit sententia, in aprico est. Hi priuatiue matrimonia eorumque solennia iudicio Cleri subiiciunt, omnemque potestatem in ea Principibus denegant, adeoque cum his in præsentem mihi haud est negotium. Principibus protestantibus maior in ecclesiastica est potestas, & liberius circa solennia arbitrium: horum legibus tam ecclesiasticis, quam profanis se obstrictos esse profitentur tam Clerici, quam seculares, adeoque ex horum determinatione dependet, quo ritu matrimonia ineunda sint. Vnde meo iudicio Batavi haud culpandi sunt, quod solennia ecclesiastica in contrahendo matrimonio sustulerint, sicuti & contrario nihil culpæ nobis imputari potest in Germania, quod quendam ritum ex institutis ecclesiasticis antiquis retinuerimus.

§. VII. Ipsa solennia ecclesiastica potissimum consistunt *Præcautiones in euolu- in proclamatione & copulatione sacerdotali, in quarum origine nes in euolu- circumstantiæ sedulo considerandæ sunt, ne sine iudicio Dd. tra- uenda origi- dita admittamus. Non ubique hanc præcautionem obseruauit ne copula sa- HENR. CHRIST. HOCHMANN in tr. de benedict. nuptiar. quam cerdotali ob- seruanda.* uis alias magna iudustria illa, quæ ad antiquam disciplinam pertinet, collegerit, in eo tamen admodum lapsus, quod primitiue ecclesiæ Dd. testimonia ex facie rerum præsentium æstima- uerit. Eleganter obseruat GABR. ALBASPINAEVVS, Episcopus Aurelianensis, de *vet. eccles. rit. Lib. 1. obs. 1.* magnos errores ex hac neglecta obseruatione fluxisse. *Nam, ait, harum rerum si forte nunc incidat mentio, eas non, uti fuere, sed quales hodie ante oculos nostros versantur, concipimus, atque de iis disserimus. Animus enim se a consuetudine rerum, quas videt, quas cernit, quibus utitur, non patitur abduci, neque potest mente complecti earum, quarum nomen adhuc vsque permansit, vim quoque & naturam permansisse.* HILDEBRANDUS quoque de *nupt. vet. Christ.* non satis rem examinauit, nec magis sobria expectanda fuisse ab ANDREA DV SAVSSAY, qui in *tr. de panopl. Sacerd. p. 2. lib. 2. c. 5. §. 4.* benedictionem sacerdotalem itidem ex præ- senti

fenti rerum statu æstimavit. Cautius magis incesfit SELDEN *Lib. II. de vxore ebr. ca. 28.*, qui testimonia Patrum secundum statum primæum sedulo examinavit, inde mentem eorum deduxit. Proinde sollicitè inquirendum est, quæ partes pastorum fuerint in conciliandis nuptiis? in quonam benedictio conferretur? quo tempore illa adhibita fuerit? ex quæ sunt aliæ hujus generis circumstantiæ?

*Benedictio
etiam judæis
usitata.*

*etiam Christi-
anæ pri-
mitivis, sed
non præcise a
sacerdotibus
facienda.*

§. II. Inter Judæos sponfalibus & matrimoniis benedictionem accessisse, obseruant antiquitatum iudaicarum scriptores, quæ tamen non præcise a Sacerdotibus, aut Clero peracta fuit. Inde quamuis admitti possit, hunc morem benedicendi etiam ad Christianos transisse, non tamen constat, ministros ecclesiæ eius rei gratia adhibitos fuisse, *Sub initia Christianismi, ait SELDEN cit. l. quotquot Iudeos imitarentur, sacros ministros, ut nuptiis necessarios, non adhibuisse certum est.* Equidem IGNATIUS ad Polycarp. interuentum pastorum vrisse videtur, scribens: *Decet vero, ut & ducentes vxores & nubentes cum Episcopi arbitrio & ex eius sententia coniungantur, ut nuptiæ iuxta præceptum domini sint, non autem ad concupiscentiam.* Sed copula sacerdotalis his verbis minime firmari posset, si vel maxime admittendum esset, hanc IGNATIÏ epistolam esse genuinam; cuius contrarium tamen ostendit IO. DALLÆUS de scriptis, quæ sub Dionisi & Ignatii nominibus circumferuntur. Id vniuersum tantum euincunt, cum consilio Episcoporum matrimonia esse ineunda, ut præcauerentur eo magis nuptiæ cum infidelibus, præsertim cum in plurimis aliis causis Episcopi solerent in consilium adhiberi, ad quæ hæc verba magis ad sponsalia ineunda, quam matrimonium rite peragendum pertinent. Alia testimonia desunt quoad duo priora seculi, quæ lucem huic rei afferre possent. Magnopere vtique constaret de antiquis solennibus, si EVARISTI epistola genuina foret, qui circa finem Seculi I vel ad minimum ad initium Seculi II. ecclesiæ Romanæ præfuit. Ita enim *impostor potius, quam Episcopus Romanus scripsisse fingitur apud HARDVIN. tom. I. Concil. p. 75., BLONDEL. in Pseudo-Isidoro p. 147. & GRATIAN. inc. l. c. 30. q. 5. Aliiter enim legitimum (ut a Patribus acceptum*

mus & a sanctis Apostolis eorumque successoribus traditum inuenimus non sic coniugium, nisi ab his, qui super ipsam feminam dominationem videntur habere, & a quibus custodiuntur, vxor petatur, & a parentibus, aut propinquioribus sponsetur, & legibus dotatur, & suo tempore sacerdotaliter (vt mos est) cum precibus & oblationibus a sacerdote benedicatur, & a paranympbis (vt consuetudo docet) custodita & consociata a proximis, tempore congruo petita legibus detur, & solemniter accipiat, & biduo vel triduo orationibus vacent, & castitatem custodiant, vt bone soboles generentur, & domino in actibus suis placeant. Talius enim & domino placebunt, & filios non spurios, sed legitimos atque hereditabiles generabunt. Quapropter filii charissimi & merito illustres, fide catholica suffragante, ita peracta legitima scitote esse conubia. Aliter autem non presumta coniugia, sed aut adulteria, aut contubernia, aut supra, vel fornicationes potius, quam legitima coniugia esse non dubitare; nisi voluntas propria suffragata fuerit, & vota succurrerint legitima. MIRROR, HOCHMANNVM multum huic epistolæ tribuisse, & credidisse, quod probari non possit, illam ex omni parte confictam fuisse, cum tamen euidentissimis documentis iam a pluribus, inprimis vero a BLONDELLO in Pseudo-Isidoro demonstratum fuerit has epistolas, quas ISIDORVS, impostor, mundo obrulit fec. IX., esse putida figmenta, adeo, ut ipse HARDVINVS in not. margin. agnouerit, hanc epistolam EVARISTI esse subposititiam, presertim cum verba adducta instituti recentioris redoleant rationem, quod etiam agnoscit IO. LAVNOIUS de reg. in matrim. potest. p. 176. Eiusdem farinae est epistola CALLISTI I. apud HARDVIN. cit. l. p. 112. & BLONDELL. cit. l. p. 260., quæ eo magis commentum impostoris prodit, quod infamiae poenam contra morem Episcoporum primitiuæ ecclesiæ transgressoribus minatus fuerit, vt hæc verba indicant: *Quisquis ergo non est legitime coniunctus, vel absque dotali titulo ac benedictione sacerdotis constat copulatus, sacerdotes vel legitime coniunctos criminari, vel in eos testificari minime potest, quoniam omnis incesti macula pollutus infamis est, & accusare supra dictos*

dictos non permittitur. Non solum ergo hi reiiciendi sunt & infames efficiuntur, sed etiam omnes ei consentientes.

*Tertulliani
testimonia
excipiuntur.*

§. IX. Interea testimonia, quæ genuina sunt, recentiora ante TERTULLIANVM non dantur, quamvis hic iam in confinio seculi II. & III. vixerit. Aliquot circumstantias ipsemet passim adducit, quæ solennitatem quandam ecclesiasticam peculiarem produnt. Primo ostendit, contracta fuisse matrimonia, ex consilio eorum, qui ecclesiæ præerant. Sic enim de Monogam c. XI. p. m. 531. edit. Rigalt. ait: *ut igitur in Domino nubas secundum legem & Apostolum (se tamen vel hoc curas) qualis es id matrimonium postulans, quod es, a quibus postulas, non licet habere; ab episcopo monogamo, a presbyteris & diaconis eiusdem sacramenti, a viduis, quarum seclum in te recusasti? Et illi plane sic dabunt viros & uxores, quomodo buccellas. Hoc enim est apud illos, omni petenti te dabis. Et conjungent vos in ecclesia virgine, vnius Christi vnica sponsa.* Postulare dicuntur matrimonium virgines ab episcopo, presbyteris, diaconis, imo & viduis, quin & hi dare viros & uxores dicuntur, non alio sensu, quam quod, communicato cum his consilio & deliberatione instituta, nuptiæ fuerint contractæ. Imo hoc ad *benedictionis solennia* vel ideo referri nequit, quod hic tantummodo de sponalibus conciliandis agatur, doceaturque, quod inter Christianos xuo TERTULLIANI potissimum hi adhibiti fuerint, utpote quorum consilio tot alia grauioris momenti negotia fieri solèbant. Quin etiam fœmine viduarum, seu diaconissarum consilio hac in re vcerentur, ut omnem libidinis & inordinati amoris suspicionem ase declinarent, nec nuptias, disciplinæ ecclesiasticæ contrarias, inièrent, cum iam eo tempore plura essent circa matrimonium innouata, & præter ius diuinum Christianis, ex quodam pio rigore, imposta, quod vel scripta TERTULLIANI docent. Hac de causa non sunt cum plurimis captanda TERTULLIANI verba: & CONIUNGENT vos &c., ex quibus quidam eliciunt, copulatos fuisse desponsatos a pastoribus. Hoc si verum est, etiam viduæ, ut diaconissæ, ius copulandi habuerunt, quia

*Sponalia
cum consilio
presbytero-
rum iura*

quia SEPTIMIVS parem iis potestatem hoc in negotio tribuit. Hoc vero admodum ἀρονον esse, quilibet animaduer-
 tit. Quin potius itaque dicendum, præpositos & viduas, tan-
 quam proxenetas, sponsalia conciliaſſe & ita coniunxiſſe de-
 ſponſatos. Quodſi ſponsalia non ita erant contracta, (nam
 magis conſilii, quam abſolutæ neceſſitatis id fuiſſe, credere par
 eſt) ad minimum tamen apud eccleſiam manifeſtanda erant, & manife-
 ſta, ideo penes nos, ait, occultæ quoque coniunções, id eſt, non eccleſiam.
 prius apud eccleſiam profeſſe iuxta moechiam & fornicationem
 iudicari periclitantur. Hunc locum aperte ſatis innuere ar-
 bitratur HOCHMAN, cit. l. c. 2. §. 9., eam præſcæ eccleſiæ fuiſſe
 diſciplinam, ut matrimonia pro legitimis non reputarentur,
 niſi oblatiſſe eccleſiæ, per præſbyteros coniungendis, publice
 acceſſiſſet benedição, quæ ſententia quoque RICALTII eſſe
 videtur. Ego vero id minime a me impetrare poſſum, ut
 huic ſententiæ calculum addam, quæ ex adductis verbis mi-
 nime colligi poteſt. Rurſus de ſponſalibus eccleſiæ manife-
 ſtandis hic fermo eſt, ut potius initia proclamationis in iis lati-
 tare videantur, quam benediçãois ſacerdotalis. Nam proſiteri
 coniunçãoem penes eccleſiam id tantum arguit, eccleſiæ
 manifeſtandum fuiſſe coniugium contrahendum, ut omnis
 ſuſpicio illegitimæ cohabitationis tolleretur, & ſcientia volun-
 tateque eccleſiæ matrimonium contractum eſſe videretur.
 Interim ne quidem hoc abſolute SEPTIMIVS requirit:
 tantummodo periculum, quod ex omiſſione huius manifeſta-
 tionis imminet, oſtendit. Ad minimum paſtorum præſentia
 eorumque copulatio, quæ ſacerdotalis vocatur, ex his verbis
 erui nequit.

§. X. Forſan grauius pondus habet aliud eiſdem Patris Sponſalibus
 teſtimonium, quod lib. II. ad uxorem c. ult. p. m. 171. occurrit: olim apud
 Ait: unde ſufficiamus ad enarrandam felicitatem eius matrimonii, eccleſiam
 quod eccleſia conciliat, & confirmat oblatio, & obſignat benedição; manifeſtan-
 angeli renunciant, pater rato habet? nam nec in terris filii ſine con- diſ quædam
 ſenſu patrum recte & iure nubant. Per gradus ſolennia enarrat acceſſire ſo-

SEPTIMIVS, docetque 1), *ecclesiam conciliaſſe, matrimonia*, id quod intelligendum de approbatione eccleſiæ, & communicato cum presbyteris & viduis conſilio, quorum auſpiciis ſponſalia inire ſolebant. Addit 2), *oblationem ea confirmatſe*. De euchariftia hunc ritum communiter intelligunt, adeoque miſſarum ſolennia iam peracta fuiſſe arbitrantur, communibusque fidelium votis inter ſacrificiorum orationes matrimonium benedictione inicum, vt NICOL. RIGALTIVS ex his verbis colligit. Verum oftendit jam dudum GABR. ALBASPINEVS *cit. tr. lib. 1. tit. 5. oblationes* in patrum ſcriptis huius æui non ſemper euchariftiam denotare, ſed potius dona & munera, quæ fideles in clericorum & pauperum ſuſtentationem offerebant, vt ex iis particula & *bucelle*, quarum TERTVLLIANVS antea meminerat, viritim diſtribuerentur. Singulis ſolis diebus, quibus coetus fidelium inſtituebantur, tales fiebant oblationes, & menſæ, quam altare appellabant, imponebant, quarum nomine gratiarum actiones & benedictiones a presbyteris ad Deum dirigebantur. Non ergo mirandum, ſi etiam deſponſati in coetu fidelium die ſolis cum aliis congregari, vbi coniunctionem penes eccleſiam profitebantur, huiusmodi oblationes cum reliquis etiam facerent, in quo ſane nihil præcipui agebant, nullo a ceteris diuerſo iure utebantur, ſed communi conſuetudine in eccleſia recepta vivebant. Et quia eorum munera non ſpernebantur, quæ alias recipi non debuiffent, ſi contra eccleſiæ inſtituta ſponſalia inita fuiſſent, inde TERTVLLIANVS notanter ait: oblationem *confirmare* matrimonium. Hoc enim conclamatum erat, oblationes tantum ab illis accipiendas eſſe, qui tum in communione eccleſiaſtica ſuſſiterent, tum nihil contra inſtituta eius agerent. Denique 3) *benedictio obſignare matrimonium* dicitur, quæ verba rem ita luculenter & clare exponere videntur HOCHM. *cit. l. §. 8. in fin.*, vt, vltiorem commentationem addere, ſit ſoli lucem ſœnerari. Sed multa vtiq; hic inueſtigari debuiffent, antequam certi quid cum ALBASPINEO, RIGALTIO aliisque inde concluderetur

& oblatio

& benedictio

1711

retur. Id tantum haftenus ex illis liquet, post professionem penes ecclesiam factam; post oblationes acceptas, *benedictionem* consueto more accessisse, quæ inter Christianos erat vtitatissima, piisque precibus ac votis absoluebatur. Pium vti- que & religioni christianæ conforme erat, desponsatis quævis fausta apprecari, quæ instar *piæ gratulationis* erant. Alibi scilicet *de testimonio animæ c. 2. p. 65.* idem TERTULLIANVS docet, benedictiones huiusmodi Christianis in quibuscunque negotiis vtitatissimas fuisse. Ait: *etiam quod penes Deum bonitatis & benignitatis omnis benedictio inter nos summum sit disciplina & conuersationis sacramentum, benedicat te Deus, tam facile pronuncias, quam Christiano necesse est.* Si itaque benedictio inter Christianos *summum discipline & conuersationis fuerit sacramentum*, nihil præcipui in hoc desponsatio apud ecclesiam professa habuit, quod benedictionem eam obsignauerit. Id vero minime inde liquet, præpositos hanc benedictionem sacerdotaliter peregisse, & per hanc benedictionem ipsum matrimonium fuisse contractum, vt hodie fieri solet. Erat benedictio hæc, actus toti ecclesiæ communis, non presbyteris proprius, quamuis forsan hi primarias partes in ea obtinuerint.

§. XI. Nec adeo alienus sum ab eorum sententia, qui, benedictionem hanc cum *manus impositione* peractam fuisse, asserunt, quæ forsan solis præpositis propria fuit. *Cum quædam manu-*
videtur CLEM. ALEXANDRIN. in *pedagogo lib. III. c. XI. p. m. tione.*
248. aiens: *cui enim manum imponit presbyter? cui autem benedicet? non mulieri, quæ est ornata; sed alienis capillis & per istos alii capiti.* Equidem non adeo manifestum esse ait SELDEN. *lib. II. de vxore ebræa c. 28.*, hæc ad benedictionem sacerdota- lem pertinere: admitti tamen sine vlla hesitatione poterit, benedictionem per impositionem manus eo tempore factam fuisse, quippe quæ eo tempore ex prisca disciplina vtitata fuit. Id tamen inde non euincitur, hanc ipsam fuisse *copulam sacerdotalem*, qua hodie ipsa matrimonia constituuntur, & per quam ipsum deum coniugium contractum est. Hæc omnia ad ipsam desponsationem pertinuisse iam antea obseruauit;
B 3
hæc

hæc ita, non ipsum matrimonium, contrahebatur, uti moris quoque apud iudeos fuit. Adhuc SYRICIVS huius benedictionis & manuum impositionis in *desponsatione* usitate meminit in *epist. ad HIMER. c. 4.* apud HARDVIN. *tom. I. Concil. p. 484.* ex GRATIAN. *c. 50. C. 27. q. 2.*, indeque concludit, sponsalia non posse dissolvi, quia, ait, *illa benedictio, quam nuptiarum sacerdos imponit, apud fideles cuiusdam instar sacrilegii est, si vlla transgressione violetur.* Quid autem est benedictionem imponere aliud, quam benedictione prævia manum imponere? Ipse CHRYSOST. *homil. 48. in gene 5.* eiusdem benedictionis in sponsalibus usitate mentionem facit, & *presbyteros aduocandos, ait, qui benedictione prævia, illa confirmant, ut amor sponsi & castitas sponsæ ea ipsa confirmetur.* Continuatus est hic mos benedicendi sponsalibus in oriente per plurima secula, ut *ordo sacer, qui adhibendus est in sponsalibus, seu arrharum sponsalitarum, apud SELDEN. cit. l. c. 24.* & PHOT. in *Nomocan. eiusque Schol. a GVSTEL. & VOELL. in bibliorb. iur. Can. p. 1085.* docet. Id ergo hæcenus euictum est, sponsalia prævia benedictione aliqua, solenniter fuisse contracta, & quidem vel ideo, quia penes ecclesiam manifestanda erant, ne illicitæ inter Christianos coniunctiones fierent; ipso autem nuptiarum die copulam sacerdotalem nouam accessisse, & per hanc demum matrimonia contracta fuisse, inde minime euincitur. Plura alia quoque negotia ciuilia a christianis peracta sunt in præsentia presbyterorum, & sub eorum benedictione, quæ tamen non ex hac, sed ex consensu contrahentium substantiam suam ceperunt. Id inter alios obseruat SELDEN. *cit. l. c. 28.* *aiens: & emtiones, venditiones, adoptiones, manumissiones, donationes, id genus alia, non raro etiam ad altare olim adstante ministranteque sacerdote, fieri solita, passim legimus, benedictiones solennes actibus ciuilibus, seu legitimis, non paucis fuisse proprias, vnde tamen non omnino sequitur, in ipsu actus substantia, partes egisse aliquas, ministrum eiusmodi.*

Seculæ IV.
mores.

§. XII. Seculo IV. LIBERIVM papam hunc ritum sacrum matrimonii præscripsisse contendit ALBERTVS Abb. Staden-
fis

sis in chron. p. m. 146. in script. rer. Germ. BOECLERI his verbis: Hic constituit, coniugium a sacerdote benedicti. Sed authenticum huius asserti testimonium non adducit, quin potius fabulam narrare videtur. Interim in ecclesiis Africanis iam usitatum fuisse animaduerto, ut benedictio, quæ alias sponsalibus adhiberi solebat, ad diem nuptiarum differretur quod ex c. 13., Concil. Carthag. IV. ao. 398. habiti liquet. Verba Canonis hæc sunt: ut sponsus & sponsa, cum benedicendi sunt a sacerdote, a parentibus suis, vel a paranymphis offerantur, qui cum benedictionem acceperint, eadem nocte pro reuerentia ipsius benedictionis in virginitate permanant. Moris eo tempore fuit, desponsatos offerre sacerdotibus, ut benedictionem acciperent, & quia post eam mox in thalamum solenni more deducebantur, patres Africani, id ipsum prohibendum esse, censuerunt volueruntque, illam paululum differendam esse, adeoque rursus per hanc benedictionem matrimonium non constitutum est, sed sponsalibus benedictum, quod indicat rubrum canonis qualiter sponsi & sponse benedicentur. apud EMANUELEM a SCHELSTRATE in eccles. Afric. p. 212. Breuiter hic ordo seruatus fuisse videtur, ut primo sponsalia inirentur; deinde his solennis benedictio per preces & vota impertiretur; & tandem subsequeretur deductio in domum, vel thalamum. Hæc constituerebat coniugium, non benedictio, non copulatio quædam sacerdotulis, quæ adhuc incognita erat. Neque enim nuda benedictio hanc in se continebat, sed recentius inuentum est illorum clericorum, qui existimauerunt, se copulare coniuges & sua benedictione demum constitui coniugium in formula solenni: vos coniungo & copulo &c. Iam antea ostensum est, SYRICIVM non alius benedictionis mentionem facere, quam quæ sponsalibus adhibetur. Etiam POSSIDIUS in vita AVGVSTINI c. 27. testatur, tantum sponsalibus accessisse benedictionem, docetque, AVGVSTINVM suasisse, ne sacerdotes sponsalia contraherent, sed ut, postquam sibi iam consenserint desponsati, iis interessent, ut vel eorum iam pacta & placita firmarentur, vel benedicerentur. Facit etiam INNOCENT. I. in epist. I. Vi-

etric.

Atric. Rboromag. apud IUSTEL. & VOELL. in biblioth. Iur. Can. p. 167. mentionem benedictionis, quæ per sacerdotem super nubentes imponitur, quæ eodem sensu intelligi debet, cum ad vsum ecclesiæ communem prouocet, quæ eo tempore, vt demonstratum est, simplicem benedictionem, desponsatis adhibitam, denotauit.

Adducuntur
alia loca,
quæ benedi-
ctum duntaxat sponsali-
bus fuisse do-
cent.
Synesii te-
stimonium
examina-
tur

§. XIII. Hactenus itaque id tantum ex antiquitatibus ecclesiasticis patuit, post sponsalia contracta ante consummationem matrimonii, ex pia quadam deuotione, benedictionem desponsatis imperitam fuisse etiam per manuum impositionem, adeo, ut sub ipsis Imperatoribus Christianis nulla hic adeo mutatio facta videatur. INNOCENTII I. testimonium jam adductum est; affertur etiam epistola SYNESII, egregii olim philosophi, & postea episcopi, quam adducit NICEPHOR. lib. XIV. *hisor. eccles. c. 45.* Hic enim cum constituendus esset episcopus, varia obmouit dubia, imprimis vero se coniugatum esse dixit, *mibi, aiens, & Deus ipse, & leges, ipsaque sacra Theophili manus uxorem dedit.* Hæc verba incautos facile fallere possunt, vt credant, reuera eo tempore sacerdotalem copulam obtinuisse. Tria coniungit, quæ ad matrimonium ipsius concurrisse afferit: *DEUM* scilicet, qui autor est coniugii; *leges*, secundum quas matrimonium est ineundum, quæque etiam Christianis seruandæ erant, publicaue solennia ciuilia præscribebant: denique *sacram Theophili manum*, quæ tempore benedictionis ei imposita erat. Quo vero tempore id factum fuerit? quo ritu? quibusue formulis? & an pari ex necessitate, vt quidem hodie? inde non liquet. Probabile potius est, praxin antiquam adhuc eo tempore continuatam fuisse, secundum quam non ipso nuptiarum die, sed post sponsalia contracta apud ecclesiam manifestanda hæc benedictio petebatur. LEONIS, episcopi Romani, sententia apud HARDVIN. tom. I. *Concil. p. 1762.* IUSTELL & VOELL. *biblioth. Iur. Canon. p. 229.* & GRATIAN. c. 12. c. 32. q. 2. qua inter nuptias & concubinatum discrimen constituit, magis ex foro ciuili, quam praxi ecclesiæ petita est. *Nuptiarum, ait, foedera & inter ingenuos sum legitima, & inter equales, multo prius hoc ipsum*

ipsum domino constituyente, quam initio Romani iuris existeret. Sic itaque secundum iuris Rom. placita nuptias legitimas definiuit, quamuis testimonium diuinum simul afferre voluerit ex sacris, quasi ius diuinum idem constituisset, quod ius Romanum. Non quærit differentiam nuptiarum & concubinatus in copulatione sacerdotali, quam nec ius Romanum, nec leges diuinæ agnoscunt; ad quam tamen securius prouocare potuisset, si eo tempore iam ad constituendum matrimonium pertinuisset. Equidem paulo post addit: vnde, cum societas nuptiarum ita ab initio sit constituta, ut præter sexuum coniunctionem haberet in se Christi & ecclesie sacramentum, dubium non est, eam mulierem non pertinere ad matrimonium, in qua docetur nuptiarum non fuisse mysterium. Qui per nuptiale mysterium, per ecclesie sacramentum, actum benedictionis intelligere vellet, rem forsan ex præsentis Romanæ ecclesie sententia æstimaret, non sensum antiquum intueretur. Iam eo tempore AVGVSTINI sententia de sacramento matrimonii multorum & Leonis quoque animos occupauerat, quam tamen minime ex benedictione eo tempore trahebant, sed ex legitimi matrimonii typo, ad quem LEO prouocat; modum contrahendi autem prætermittit. Imo quia antea ad ius Rom. prouocauerat, simul ostendit, quodnam sit legitimum secundum illud matrimonium, hoc est, cum ea muliere contractum, quæ & ingenua facta, & dotalitate legitime, & publicis nuptiis honestata. Hæc verba iuris civilis requisita, ad matrimonium necessaria, depingere, nemo, nisi præoccupatus, negabit; præsertim cum eius tempore matrimonium adhuc inter negotia secularia haberetur, & secundum leges civiles æstimaretur. Vnde vxor honestata publicis nuptiis illa ipsa est, quæ secundum leges civiles publice ducta est, non quam minister ecclesie solenni formula copulationis marito submissarum solennibus coniunxit. Et tamen HOCHMAN. cit. l. c. 2. §. II. egregium sec. V. testimonium se in his verbis inuenisse credit.

§. XIV. Si canones Nicæni Arabici genuini essent, quos adducit HARDVIN. tom. I. concil. c. 6. p. 511., luculentum testimonium de Nicæni canones Ara-
fo.

Uici benedictionem probare nequeunt. forma benedictionis antiqua in promptu esset, quod ita tamen comparatum est, ac si heri aut nudius tertius demum natum fuerit. Edixisse patres finguntur: *Exigit Deus ab omnibus Christianis tam viris quam mulieribus, ut matrimonia sacris celebrentur benedictionibus & precibus, quoniam hisce mediantibus licita sit virorum & mulierum copula. Quamobrem a sponsalium celebratione usque ad nuptiarum benedictionem potest sponsus ac debet sponsa seruitutis exhibere obsequia, eam inuisere, & consabulari; ac conuersatione eius frui nequaquam; quia id minime licitum est ante nuptiarum celebrationem, quae fit benedictionibus, precibus & virginali incoronatione. Oportet itaque tam viros, quam mulieres casta, & pura habere corpora coram Deo, cum ad nuptialem accedunt benedictionem, nuptialesque coronas; ne erubescant in conspectu Dei tanquam salaces & impuri, sed sint velut angeli Dei; ut descendat in eos omnis gratia, & benedictiones consequantur in filiis suis, suoque semine; & perpetuo permaneat in ipsis coelestis, ac diuina gratia. Sed horum canonum nulla est autoritas, qui demum post plurima secula nati videntur, ut eruditi omnes fatentur. Magis*

An ex Timothei testimonio?

ad rem facere videntur TIMOTHEI, Alexand. episcopi, responsa canonica, ab HARDVINO tom. I. concil. p. 1174. exhibita. In illis hanc interrogationem n. XI. proponit: *Si quis clericum vocauerit, ut matrimonio coniungatur; audiat autem esse illicitum matrimonium, debetne sequi clericus, vel facere oblationem?* Respondet: *non debet clericus alienis peccatis communicare. Vocati ergo fuisse videntur clerici, ut iungantur matrimonio desponsatos; sed videntur tantum. Nihil noui innuit TIMOTHEVS, sed, quod vlitatum erat in ecclesia, refert, morem scilicet benedicendi futuris nuptiis, interueniente oblatione; quod vero hoc ipsum coniungere matrimonium vocet, id iam redolet recentioris sententiae speciem, quia satis abundeque constat, pederentim ipsos verborum antiquorum significatus mutatos, imo nouas phrasas paulatim substitutas fuisse, quae tamen non vnicuique attendendae sunt, sed potius ratio temporis habenda, quo aliquid scriptum fuerit.*

Hormisdæ

S. XV. Transio ad tempora IUSTINIANI, circa quae
Hormisdæ

Hormisda notus est. Huius decretum affert GRATIANVS c. 2. testimoni-
e. 30. q. 5. huius tenoris: *nullus fidelis, cuiuscunque conditionis sit, oc-um excu-
culte nuptias faciat; sed, benedictione accepta a sacerdote, publice citur.
nubat in Domino.* Vnde hæc hauserit GRATIANVS, ignotum
est. Ipsi correctores Romani *Hormisda* hoc testimonium ad-
scribere non ausi sunt, quod nec in epistolis, ab HARDVI-
NO tom. II. p. 1014. editis, occurrit. Sed si vel maxime ad hæc
tempora, vel subsequencia referri debeat, nihil noui tamen
aut insoliti continet, sed morem antiquum tantum refert,
qui erat, benedictione accepta, nuptias postea publice, secun-
dum Leges contrahere. Notanter enim cit. l. dicitur: *benedi-
ctione a sacerdote accepta, publice nubat in domino.* Quibus ver-
bis duo actus explicantur. Primus concernit benedictionem,
quæ inter sponsalia & matrimonium nubentibus impertiri so-
lebat; secundus *publicas nuptias*, quæ secundum leges publica
deductione in domum fieri aliisque solennibus expediri so-
lebant.

§. XVI. Quia itaque ex hæctenus dictis liquet, benedi-
ctionem cum oblationibus nec a sponsalium, nec ad nuptia-
rum publicarum substantiam & solennia pertinuisse: sed illa
consensu desponsatorum secundum leges inita; has vero iti-
dem secundum mores apud Romanos receptos publico ritu
peractas; ipsam autem benedictionem intermedium quandam
actum fuisse secundum disciplinam ecclesiasticam obseruan-
dam: inde fontem mihi inuenisse videor, vnde factum fuerit,
vt in legibus Romanis & constitutionibus imperatorum chri-
stianorum nulla huius benedictionis facta fuerit mentio. Spon-
salia & nuptiæ eo tempore inter negotia non ecclesiastica, sed
mere secularia adhuc referebantur. Imperatores iis formam &
leges dabant, iura eorum determinabant, imo ipsas diuortio-
rum causas, modumque diuortiorum, aliaque huc spectantia
prescribebant, ceu inter alios plures egregie docet IO. LAV-
NOIVS de regia in matrimonium potestate. Sic ergo tantum iu-
ra sponsaliorum & matrimonii, eorumque solennia ciuilia, eo
tempore vsitata, adduxerunt, nec IVSTINIANVS in his ali-
quid

Imperato-
res christi-
ani non re-
quisue-
runt solen-
nia ecclesi-
astica ad
nuptias.

Rationes
huius rei e-
uoluntur.

quid innouuit, multo minus solennia sacra, ex instituto episcoporum requisita, desiderauit, quia hæc eo tempore nec ad *sponsalium*, nec ad *matrimonii* constitutionem spectabant, sed, vt dixi, *actus intermedius* erant, ex more ecclesiæ & pia deuotione obseruandus. Et quamuis episcopi & patres in conciliis hæc solennia sacra admodum vrgerent, non tamen, ea ipsa legibus ciuilibus quoque iniungenda esse; necessarium duxerunt imperatores, tum quod crederent, desponsatos motu proprio ad hanc pietatem pronos futuros esse, tum etiam quod eiusmodi actus deuotionis, quo benedictio per pias preces a Deo expetitur, magis desponsatorum arbitrio relinquendus esset, quam vinculis legum inculcandus. Neque enim omnia sacra, & quæ ad liturgiam ecclesiasticam spectabant, ex institutis ecclesiasticis suis legibus ciuilibus complexi sunt imperatores; maxime cum iam a tempore CONSTANTINI, episcopi, ea ad se traxerint, & sui iuris esse contenderint, adeoque imperatores ab eorum determinatione vt plurimum abstinerint. Præterea id quoque animaduersione dignum esse iudico, quod hæc solennitas ecclesiastica fere tantum scriptis patrum priuatis inculcetur; in nullo autem fere concilio, si *Carthaginense* exceperis, maxime vero in nullo *acumenico*, eius mentio fiat, aut inter instituta disciplinæ ecclesiasticæ generalia, alias tam sollicitè determinata, referatur. Sane nec patres Nicæni, nec Ephesini, nec Constantinopolitani, nec Antiocheni illam omisissent, sed decreto ecclesiastico omnino firmassent, si absolute eius necessitatem agnouissent. Quæ cum ita sint, rationibus subductis, in eam sententiam eundem esse existimo, vt credam, patres hæc solennia sacra vrisse, magis per modum *consilii*, quam *necessitatis*, nec vniuersalem legem hac de re extitisse, imo, si qua lex ecclesiastica, vel consuetudo ea de re obtinuit, eam *particularem*, non *vniuersalem* fuisse.

*Iustinia-
nus in Nov. c. 74. & 117. c. 4.
hanc solennitatem*

§. XVII. Quod si tempore IUSTINIANI benedictio *san-
ctæ in Nov. c. 74. & 117. c. 4. generatim adhibita; necessario eius in Nou. 74. c. 4. &
hanc solennitatem mentionem iniicere, & inde argumentum contracti ma-
trimonii*

trimonii petere debuisset, imo nulla commodior occasio, hanc *non requi-*
 ipsam lege publica stabiliendi, sese ei obtulisset, si illius neces- *rit.*
 sitas eo tempore fuisset agnita. Agit in *Nov. 74.* de constitu-
 tione nuptiarum earumque probatione, simulque ostendit,
 nuptias etiam *sine nuptialibus instrumentis ex solo affectu* secundum
 leges antiquas, & a se ipso approbatas, hactenus valuisse &
 ratas habitas; simulque tamen addit, quod respublica falsis
 contractibus exinde repleta fuerit, nec semper liquido de con-
 tracto matrimonio constiterit. *Et testes, sunt verba cit. Nov.*
iuxta edit. Dn. HOMBERGK., sine periculo accedunt, mentientes,
quod vir eam, que illi cohabitabat, dominam vocauerit, illaque simi-
liter cum ita appellauerit: atque hoc pacto illis matrimonia singun-
tur, que tamen reuera contracta non fuerunt. Quomodo vero
 potuisset dubium circa matrimonium contractum interuenire,
 si *ubique & indistincte* iam in morem abiisset, benedictione præ-
 uia, coniungere desponsatos? quin potius adhuc eo tempore,
 prout ipse Imperator innuit, obtinebat iuris antiqui regula:
consensum nuptias facere. In eo tamen mores antiqui paulatim
 mutati videntur, quod *solemnis declaratio & deductio in domum*
 sæpius neglecta fuerit, nec ita semper ex publico testimonio
 apparuerit, matrimonium inter cohabitantes contractum fuis-
 se. Atque hac de causa forsân episcopi ex prisca disciplina,
 a TERTULLIANO iam laudata, vrserunt, volueruntque, vt de-
 sponsati sese sisterent presbyteris, & ab eis benedictionem ac-
 ciperent, qua interueniente, nullum amplius dubium super-
 esse poterat. Verum, prout dixi, hic ritus non demum vniuer-
 saliter receptus erat. Qua de causa IVSTINIANVS aliam
 nuptiarum præscripsit formam, vnde de consensu coniugati constare
 & liquere posset, matrimonium inter cohabitantes esse initum.
 Ait: *in maioribus itaque dignitatibus, vsque ad senatores nostros &*
magnificentissimos Illustres, illa fieri nequaquam patimur, (matri-
monia scilicet sine pactis nuptialibus, quæ olim sæpius negligebantur)
sed sit omnino & dos & donatio propter nuptias, & reli-
qua omnia, quæ honestiora illa nomina decent. Hæc indicia ad ma-
 trimonium probandum sufficere arbitratus est, nullasque alias
 solen-

solennitates desideravit. Pergit vero ad ceteros, qui in eo gradu dignitatis haud constituti erant, eisque hanc formulam praescribit: *Quicumque vero in grautoribus militiis & negotiis, & plane in professionibus dignioribus constitutus est, si uxori legitime iungi, neque nuptialia instrumenta facere velit, non frustra & sine cautela, & dissolute, ac sine probatione hoc agat, sed oratorium quoddam adeat, & cum sanctissima illius ecclesiae defensore rem communiceat, qui acceptis tribus aut quatuor religiosissimis clericis illius loci instrumentum conficiat, quo declaret, illa indictione, illo mense, illa die mensis, illo imperii anno, illo consule, illum eamve ad se in hoc oratorium venisse, sibi que mutuo iunctos esse. Et si eiusmodi instrumentum, sine ambo contrabentes, sine alteruter eorum, accipere velint, hoc agant, illique tam sanctissime ecclesiae defensor, quam reliqui tres, vel quot voluerit, (non pauciores tamen, quam tres) literis hoc significantibus subscribant.* Haec verba quamdam benedictionis speciem referre videntur; sed ipse HOCHMAN. de benedict. nupt. c. 2. §. 18. faterur, quod & ipse contextus indicat, nihil in eo reperiri, quod ad nuptiarum benedictionem referri possit. Nimirum defensores cum clericis ideo hic adesse iubentur, non ut actum sacrum peragant, sed potius, ut coram illis desponsati sese declarent, se iniisse matrimonium. Denique in *sue cit. c. 4.* de infimis ex plebe haec addit: *Sed neque de agricolis, neque de militibus armatis, quos lex calligatos vocat, (hoc est, viliores & obscuriores) curiose laboramus, quibus civilium rerum ignorantia, & sola circa terra cultum & bella cupiditas est, res magno studio digna & merito laudanda: adeo, ut civilibus personis, militibus armatis obscuris, & agricolis licentia sit, etiam sine scriptura matrimonium contrahendi: liberi quoque legitimi sint, qui parentum medocritatem, vel militaria aut rustica negotia, & ignorantiam adiuvent.* His ergo nulla solennitas praescripta est, sed potius permittum, ut privato affectu matrimonia valerent, quibus tamen solennitas ecclesiastica remitti non potuisset, si ea vniuersaliter recepta fuisset. Sed ne quidem in his substitit IUSTINIANVS, quin potius in *Nou. 117. c. 4.* illam solennem declarationem, quae coram defensore eccle-

sue

fiæ & clericis edenda, & instrumento probanda erat, fustulis, constituitque, vt reliqui omnes præter eos, qui maximis dignitatibus decorati erant, possint vel cum dotalibus instrumentis ducere vxores, vel citra instrumenta ex solo affectu, quod iam Nou. 22. c. 3. quoque constituerat. An prudenter hæc in reprocefferit? valde dubito, cum ex iis, quæ §. II. monita sunt, constet, in re publica bene constituta nuptias vix rectius permitti posse, quam solenni interueniente declaratione.

§. XVIII. Tandem tamen tum in oriente, tum in occidente Tandem in te vsus benedictionis legibus publicis præscriptus & in praxin occidente deductus est. Nam in occidente episcoporum suggestionibus & oriente hinc inde apud Francos, Longobardos, Wisigothos aliosque solennia canones antiqui & decreta pontificum legibus publicis approbata leguntur. Sic in capit. CAROLIM. de ad. 789. capit. 50. a ca legi- pud BALVZ. tom. I. capit. p. 230. SYRICI decretum de benedictione sponsalium supra adductum refertur. Similiter lib. VI. cis præ- Capit. 133. apud EVND. p. 945. HORMISDÆ decretum refertur, scripta his verbis: nullum sine dote fiat coniugium; nec sine publicis nuptiis sunt. quisquam nubere presumat: & in capit. 227. apud EVND. p. 978.: vt sine benedictione sacerdotis nubere non audeant, quod etiam repetitur in capit. 408. apud EVND. p. 1003. Plenius de hoc ritu ecclesiastico l. VII. capit. 179. apud EVND. p. 1062. agitur his verbis: Prius conueniendus est sacerdos, in cuius parochia nuptiæ fieri debent in ecclesia coram populo. Et ibi inquirere una cum populo ipse sacerdos debet, si eius propinqua sit, annon, aut alterius vxor, vel sponsa, vel adultera. Et si licita & honesta omnia pariter inuenerit, tunc per consilium & benedictionem sacerdotis & consultu aliorum bonorum hominum eam sponsare & legitime dotare debet. Scribit namque de legitimo matrimonio beatus Augustinus ita: Talis esse debet, quæ vxor habenda est, vt secundum legem sit casta in virginitate, & dotata legitime, & a parentibus tradita sponso, & a paranympbis accipienda. Et ita secundum legem & euangelium publicis nuptiis honestata, in coniugio licite sumenda; & omnibus diebus vitæ suæ, nisi ex consen-

su & causa vacandi DEVM, nunquam propter hominem separanda. Et si fornicata fuerit, & vir eius voluerit, dimittenda; sed, illa vi- uente, altera non ducenda, quia adulteri regnum DEI non posside- bunt & penitentia illi accipienda. Nolite vos, viri, habere uxores, quorum priores mariti viuant. Adulterina enim sunt ista coniugia. Adducuntur hic verba AVGVSTINI, quæ tamen non eius- dem esse videntur, sed in c. 4. c. 30. q. 5. LEONI papæ attri- buuntur, quod & correctores Rom. obseruarunt. Secutus est compiler capicularium canones ISAACI, episcopi Lingo- nensis, editos a BALVZIO tom. I. c. p. 1263, qui AVGVSTINO itidem hæc verba tribuit. Porro in cap. 389. ap. EUND. p. 1108. ita dicitur: sciendum est omnibus & firmiter retinendum, quod hi, qui uxores ducere voluerint, sicut eas castas & incorruptas cupiunt inuenire, sic ad eas casti vel incorrupti debent accedere, easque cum benedictione sa- cerdotis, sicut in Sacramentario continetur, accipere. Sed prius eas dotali titulo debent conligare. Pseudo-EVARISTI decretum re- fertur lib. VII. capit. 463. apud BALUZ. cit. l. p. 1129. eisdem verbis, quibus illud §. II. in med. iam est adductum. In additione IV. capit. 2. apud EUND. p. 1189. Christianis & iudæis eadem fere lex scribitur, his verbis: Illud tamen modis omnibus obseruandum fo- re precipimus, ut si quis Christianus vel Christiana, aut iudæus vel iudæa, nouiter nuptiale festum celebrare voluerint, non aliter, quam cum præmisso dotis titulo, quo in Christianis salubri institutione præ- ceptum est, vel sacerdotali benedictione intra sinum sanctæ Dei eccle- siæ percepta, coniugium cuiquam ex his adire permittimus. Quod si absque benedictione sacerdotis quisquam Christianorum vel hebræorum nouiter coniugium duxerit, vel solemnitatem legis pro dotali titulo in quocunque transenderit, aut centum principi solidos coactus exsol- uat, aut centum publice verberatus flagella suscipiat. Iam ante HOCHMAN. c. 2. de bened. nupt. §. 27. ex LINDENBROG. lib. XII. tit. 3. leg. 8. Ex quibus apparet, citius in Occidente, quam ori- entibus hunc ritum introductum fuisse. Qua ratione & forma benedictio- vero hæc nuptiarum solemnitas ecclesiastica desponsatis applicata

cara fuerit eleganter ex responsis NICOLAI I. ad consulta Bulgaro-
 rum c. 3. apud HARDVIN. tom. V. concil. p. 354. liquet, ubi more Nico-
 rem despondendi & nuptias celebrandi circa hæc tempora ita
 describit: post sponsalia, quæ futurarum sunt nuptiarum promissa
 fœdera, quoque consensu eorum, qui hæc contrabunt, & eorum, in
 quorum potestate sunt, celebrantur: & postquam archiepiscopus sponsam sibi
 sponsus per digitum fidei a se annulo insignitum desponderit, dotem
 que viri que placitam sponsus ei cum scripto, pactum hoc continente,
 coram inuitatis ab utraque parte tradiderit, aut mox, aut apto
 tempore: ne videlicet ante tempus iuge definitum tale quid fieri
 presumatur, ambo ad nuptialia fœdera perducuntur. Et primum
 quidem in ecclesia Domini cum oblationibus, quas offerre debent
 Deo per sacerdotis manum, statuuntur: sicque demum benedictio-
 nem & velamen cœlestis suscipiunt: ad exemplum videlicet quos
 Dominus primos homines in paradiso collocans benedixit, eis dicens:
 Crescite & multiplicamini, &c. sicut enim & Tobias, antequam con-
 iugem conuenisset, oratione cum ea Dominum orasse describitur.
 Veruntamen velamen illud non suscipit, qui ad secundas nuptias
 emigrat. Post hæc autem de ecclesia egressi coronas in capitibus ge-
 stant, quæ semper in ecclesia ipsa sunt solita reseruari. Et ita je-
 stis nuptialibus celebratis ad ducendam indiuiduam vitam domino dis-
 ponente de cetero diriguntur. Hæc sunt iura nuptiarum, hæc sunt
 præter alia, quæ nunc ad memoriam non occurrunt, pacta coniu-
 giorum solennia. Plenius hunc locum & ritus in eo occur-
 rentes explicat HOCHMAN. cit. tr. c. 5. §. 6. seqq. In oriente
 demum per Nou. LEONIS 89. necessitatem solennia hæc ec-
 clesiastica acceperunt. Ostendit LEO cit. l., citra benedictio-
 nem hæc nuptia inire licuisse, additque: Itaque
 quemadmodum adhibitis sacris deprecationibus adoptionem perfici præ-
 cepimus: sic sane etiam sacre benedictionis testimonio matrimonia
 confirmari iubemus. Adeo, ut, si qui citra hanc matrimonium inean-
 id ne ab initio quidem ita dici, neque illos in vita illa consuetudine ma-
 trimonii iure potiri velimus.

*Inde varie
liturgia
nuptiales
condita,*

*Et plura
innouata.*

§. XIX. His ita constitutis, variae ordinationes ecclesiasticae, quae liturgiam hanc determinarent, conditae sunt. Sicuti enim missae praescriptis precibus & solennibus peraguntur; ita quoque solennitas quaedam missatica in coniungendis desponsatis praescripta est, quae partem liturgiae ecclesiasticae constituit, & vulgo die *Braut-Messe* vocatur. Plurima inde innouata sunt, & benedictio nuptialis nouam paulatim formam rationemque accepit. Nam (1.) olim sponsalia contracta apud ecclesiam manifestanda erant a desponsatis, quo facto statim per pia vota & preces benedictio iis dabatur. Haec postea sunt separata, vt diuerso tempore proclamatio publica, seu manifestatio ecclesiae fiat, & deinde alio tempore benedictio sacerdotalis. (2.) olim benedictio erat *actus intermedius* inter sponsalia & matrimonium, nec substantiam huius ingrediebatur; postea vero ad ipsam matrimonii constitutionem requisita & adhibita fuit, vt citra eam matrimonium haud esset legitimum. (3.) olim matrimonium negotium mere ciuile erat; sed, postquam per solennitatem missaticam, interueniente sacerdote, celebrari debuit, negotiis ecclesiasticis annumeratum fuit, & in hunc vsque diem annumeratum est. (4.) Benedictiones antiquae simpliciter in votis & precibus cum oblationibus consistebant, nec eo res deducta erat, vt crederent, ministrum ecclesiae coniungere desponsatos. Postea in alia omnia itum creditumque fuit, sacerdotes coniungere desponsatos, & hoc esse, *in domino nubere*; vnde actus hic appellationem *copulationis sacerdotalis* accepit. Quamuis enim haud negauerint, consensum desponsatorum ad nuptias primario requiri; eum tamen per se haud sufficere constituerunt, sed hanc copulationem accedere debere, vt matrimonium ex omni parte esset legitimum. Hac enim deficiente, non matrimonium esse creditur cohabitatio personarum diurnior, sed potius concubinatus. Et quia Principes Regesque colla sua ecclesiae, hoc est, clero submiserunt, & legibus ecclesiasticis vivere tenentur, ne quidem inter illos aliter matrimonium constitui posse censent, quam interueniente hac copulatione sacerdotali.

§. XX.

§. XX. Quem in finem hæc fufius adducta fuerint, ex fu-
 pra dictis facile liquet. Ad legitimum fcilicet matrimonium duo go præter
 imprimis desiderata funt: 1.) *confensus contrahentium matrimo- confensum*
nialis, eorumque, quorum confensum concurrentem leges legitimum
 expofcunt; 2.) *publica declaratio* fo-*benedictio* lennisque coniugii in fo-
 cietate ciuili manifefatio, vt cohabitatio coniugalis ab aliis ad nuptias
 inordinatis coniunctionibus diftinguatur, & fimul certitudo *desidera-*
prolis familiarumque habeatur. Ille perficit matrimonium tur.
 in fe & fua intima effentia; hæc vero ex ratione ftatus ciuilis
 requiritur, & a quolibet imperante determinari poterit. V-
 trumque defideramus ad matrimonium legitimum. Sicuti e-
 nim legislatori pro falute reipublicæ integrum eft, quibuscun-
 que fubditorum negotiis *formam certam* præfcribere, vt, hæc
 non feruata, actus fit irritus, licet abftrahendo a lege ciuili per
 fe talis forma haud neceffaria fit, *arg. l. de l. & l.*; ita in fponfa-
 libus & matrimonio contrahendis, boni publici gratia, legiflato-
 res certa fo-*lenntas* lennia, quæ formam eorum conftituunt, introdu-
 xerunt, quibus non feruatis, ea validitate fua in vita ciuili ca-
 rent. Sponfalia in plurimis prouinciis fine teftibus infirma
 funt, licet alias, deficiente tali lege, foleo confensu contra-
 herentur. Quidni itidem quoque de *matrimonio* affereremus,
 de quo vt publice conftet, reipublicæ magnopere intereft?
 Conftituit illud hætenus *confensus matrimonialis*, & vbi leges
 nihil vterius defiderant, quamuis id minus commode fieri fu-
 pra dictum fit, illud fufficit citrà ullum fo-*lenntas* lennium concur-
 fum. Aft vbi *fo-*lenntas* lenntas* quædam publica pro forma eius adhi-
 benda eft, citrà eam matrimonium validum concipi non po-
 teft, cum actus, fua forma deftitutus, fit ipfo iure nullus.
 Si a thefi ad hypotheftm tranfmus, ex antea dictis mani-
 feftum erit, *benedictionem sacerdotalem*, a legiflatoribus ex in-
 ftituto ecclefiarum priuato approbatam, contrahendisque ma-
 trimoniis impofitam, & ex eadem poteflate legiflatoria quo-
 que adhuc hodie in noftris prouinciis retentam, ordinatio-
 nibusque ecclefiasticis præfcriptam effe; adeoque non dubium
 eft, quin hodie fo-*lenntas* lennia fæcra, quamdiu illa haud mutata fu-
 erint,

erint, ad constitutionem matrimonii omnino necessaria sint, postquam legibus publicis pro forma matrimonii præscripta sunt. Neque ergo *solus consensus matrimonialis* constituit matrimonium, neque *sola benedictio sacerdotalis*, sed utrumque concurrere debet. Imo ne quidem ille sufficit, sed *legitimus esse* debet, hoc est, secundum leges & ad earum præscriptum attemperatus, adeo, ut, si hic illegitimus & a legibus prohibitus sit, veluti inter personas, quæ matrimonium contrahere prohibentur, vel quæ sine aliorum consensu contrahere nuptias nequeunt, matrimonium tale nullum sit. Recte in hanc rem ait CYRILLVS *Alexandr. lib. II. in Ioban. c. 4.*, non qui ex voluptate fit coitus, sed qui secundum legem est consensus, & quæ casto amore coniunctio existit, inculpatas nuptias efficiunt.

Varia Dd. §. XXI. Hæc quamvis rectæ rationi consentanea videantur, & ex potestate Principum circa matrimonia apertissime circa confluant, qui modum & rationem contrahendi matrimonia sub pena nullitatis præscribere possunt; variant tamen eruditi circa *conceptum & necessitatem benedictionis.* HIERON. BRÜCKNER. *in decis. matrim. c. 1. n. 57.* illam non de *essentia*, sed tantum *decori* coniugii esse; *cap. 2. vero n. 16.*, eam tanquam *testimonium publicum coniugii Christiani legitimi requiri*, ait, quæ tamen non satis cohærent, cum ratio *decori* non sufficiat, ut aliquid absolute & sub forma desideretur, adeoque ad substantiam matrimonii legitimi non pertineat. MICH. HAVEMAN. *tr. de iure connub. sacerdotalem benedictionem necessariam esse docet*, non ut *formam*, sed ut *causam efficientem*, non ex natura coniugii, nec ex mandato diuino, sed ex constitutione ecclesiastica & civili in *titu bonefæ publicæ* introductam. Ideo forsan hanc ipsam ad *formam matrimonii* referre recusavit, quod forma interna, seu *essentia* in consensu legitimo matrimoniali consistat. Verum cogitare debuisset, dari quoque *formam externam* a legibus negotiis civilibus præscriptam, quæ eandem fere cum *interna* efficaciam habet, si de *validitate actus* in foro civili quæstio est. Sed forsan ad *causam efficientem proximam* ideo eam desideravit, ut *sacerdotio* ex quorundam pontificiorum doctrina ius *confi-*

stituendi matrimonium & copulandi, ut loquuntur, desponsatos eo efficacius tribueret, id quod merito repudiandum est. PERETZ. ad C. tit. de nupt. n. XII. ad honestatem, non ad necessitatem illam pertinere ait, ita, ut omitti non debeat, sine ea tamen matrimonium contractum subsistat. Verum confundit regulas honestatis in se consideratas, quæ utique non absolute necessitant, cum illis, quæ a legibus ex ratione civili pro forma præscribuntur. Non sola honestatis ratio solemnem declarationem conjugalem desiderat, sed ipsa status civilis necessitas, quæ non vniçe decorum intendit, nec signa ceremoniarum incaute amplectitur, sed ex rationibus prægnantibus necessarium ducit, publicam declarationem, quæ quomodo manifestetur, determinat, constituit, & ita pro forma iniungit. Siue ergo ad hoc benedictionem sacerdotalem, siue aliud medium præscribat, perinde est, ipsiusque arbitrio relicta. CARPZ. lib. II. iurisprud. consil. def. 142. maiorem necessitatem inculcat, eamque iuris diuini & naturalis esse censet, quod (1) DEVS benedictione usus fuerit in paradiso; (2) quod per hunc ritum Deus coniungat desponsatos mediate, iuxta illud: quos Deus coniunxit, homo non separet; (3) quod nitatur iure naturali, dum omnes fere gentes, honestatis amantes, adhibuerint in solenni ista copulatione ministrum sacrum. Hæc si vera sunt, ne quidem a Principe in quacunque republica christiana tolli & in eius locum aliud medium publice declarandi consensum substitui potest. Rectius sine dubio censuit HILDEBR. de nupt. veter. Christian., ostendens, nec iure diuino, nec naturæ, nec civili Rom. benedictionem sacerdotalem necessariam esse, in quo plerisque Theologos & Ictos assentientes habet. Crassiori sane philosophia ut non potuisset CARPZOV., qua Dei vicarios sacerdotes constituit, consentitque, horum opera intermedia Deum copulare desponsatos: id quod si verum est, adeo absolute necessitatis est sacerdotalis copula, ut pessime olim inter Christianos maxime tempore IUSTINIANI fuerit omissa, nec hodie Principes constituere possint, ut ea in posterum omitteretur.

§. XXII. Quod nostrates tam mirifice titubent in hac materia, Cause Ba-

rum du-
biorum.

Pontifi-
cum dis-
cors sen-
tentia.

teria, id non tantum ex minus accurata rerum moralium negotiorumque ciuiliū consideratione, sed etiam ex traditis iuris canonici, quibus magis inhærere amant, quam rectam rationem sequi, deriuandum est. Noto notius est, duo sponſalium genera ius canon. vel fingere, vel constituere. Primum quod veram rationem sponſalium habet: secundum, quod in matrimonio transit, quando scil. verba, consensum *de presenti matrimonio* inducentia, adhibita fuerunt; hoc quippe statim matrimonium constituere censuerunt, ad effectum, vt indissolubile vinculum constitueretur, *c. 9. 15. 22. & 31. X. de sponſal. duor.* Vnde collegerunt, benedictionem tantum ad *solemnitatem & probationem*; non vero ad *essenciam* requiri, sufficere solum consensum matrimonialem &c. Et quidem pontificii hac in re sibi non satis constant, dum solum consensum matrimonialem coniugium constituere asserunt, & tamen simul sacerdotali copulationi multum tribuunt, imo hodie iuxta *Concil. Trident. sess. 24. c. 1. de reformat.* non amplius ita philosophaturi sunt. Iam LVTHERVS suo tempore satis grauiter monuit, has ineptias Canonicas relinquendas esse, quæ non possunt ordinem rerum moralium conceptumque turbare. Quid enim ineptius est, quam asserere, solum consensum matrimonium constituere, vbi leges *pro forma* amplius quid desiderant, nec in solo consensu coniugatorum subsistunt? E contrario qui *copula sacerdotali* nimum tribuunt, itidem decepti videntur ex illis rationibus, quas CARPZOV. in scenam produxit, & ex conceptu de sacramento matrimonii, quod per interuentum ministri ecclesiæ constituendum esse plures ex pontificiis docuerunt, quamuis nec in hac doctrina inter se consentiant, vid. WIESTNER. *ad tit. X. de sponſ. n. 154.* Sterg ergo sententia, benedictionem sacerdotalem ex præscripto *legum publicarum* esse necessariam, vt per benedictionem illam consensus matrimonialis publice declaretur. Nihil enim hæc ipsa aliud est, quam *solemnis declaratio consensus coniugalis coram ecclesia publice facta adhibitis a ministro ecclesiæ priis precibus & votis.* Omisi illa, quæ GERHARD. *in loco de coniug. §. 62.* addit de *copulatione a ministro ecclesiæ facta.* Hic enim

enim non coniungit, non copulat desponsatos, sed eorum consensus exquirat, & editum publice pronunciat, manifestatque; adeoque formula consueta, qua sacerdos copulare dicitur desponsatos, admodum incongrua est & merito immutanda.

§. XXIII. Cum itaque in arbitrio legislatoris sit, formam *Princeps* matrimonio contrahendo præscribere, vel receptam in eccle-
disponit
 sia publica lege confirmare; consequens est, 1) Principem quo-
suo iure de
 que formam hæcenus receptam immutare, tollere, aliamque *his solen-*
nibus,
 substituere posse. Neque enim hæremus in hæresi BELLARMI-
nibus,
 NI lib. I. de matrim. c. 32. distinguentis inter ea, quæ sunt in ma-
 trimonio *politica potestatis,* & quæ *spiritualis,* & ad hanc bene-
 dictionem sacerdotalem referentis. Abunder ille suo sensu
 ex principis Rom. ecclesia. Nos in benedictione sacerdotali
 nil, nisi ritum ecclesiasticum a Principe confirmatum, & libe-
 re receptum agnoscimus, & quia modus rem constituendi est
 arbitrius, hinc etiam a Principe immutari potest. Sic in Bel-
per le-
 gio matrimonium, citra talem copulationem, coram magistratibus
ges possunt
 tu contrahitur, & ita contractum matrimonium legitimum o-
rollis;
 mnino censendum est, ut ipse SPENER. Vol. II. Confil. theol. ger-
 man. c. 4. sect. XII. p. 207. statuit: *Dahero nicht nur der ungläubigen*
 Ehe wahrhaftig und/ so ferne an ihren Personen etwas seyn kan/
 Gott gefällig achte/ sondern auch davor halte/ da in Holland einig/
 wie es geschiehet/ alleine auf dem Rathhause ihrer Ehe Erlaubniß be-
 kommen/ so an statt der Copulation gültig ist/ daß an solcher Ehe
 nichts ermangele. Sunt tamen multi hac in re admodum ser-
hinc ad in-
 pulosi, & ne quidem in huiusmodi locis, ubi cessat hæc solen-
ra loci in
 nitas, se in legitimo matrimonio citra hanc copulam vivere
matrimo-
 consent, ut ex sequenti RESPONSO FACULT. IURID. *hinc loci in*
do viden-
 ao. 1713. mense Junio concepto liquet, quod totam hanc materiam
 optime illustrat: Hat Caia sich vor ohngefehr 3. Jahren in Leipzigg
 mit Titio, einem Kaufmanne in Holland/ ehrlich und rechts beständig
 ger weisse verlobet/ und nachdem nunmehr die Zeit/ die Ehe zu vollzie-
 hen/ heran nahet/ ist gedachter Titus Bedencken getragen/ sich mit der
 Caia, hiesiger Landes- Gewohnheit nach/ copuliren zu lassen/ unter
 dem Vorwand/ daß die priesterliche Copulation überflüssig/ und da-
 gegen

gegen in Holland eingeführet sey/daß die Verlobte bloß in Gegenwart der Rath's-Personen ihre Nahmen in das Ehe-Buch einschreiben müssen / und wird daher gefragt :

Ob die priesterliche Copulation ein nothwendiges Stück der Ehe sey / und ob ohne dieselbe an Orten / wo das Ehe-Buch eingeführet / Braut und Bräutigam die Ehe zu vollziehen und ehrlich beysammen zu wohnen / ohne Sünde zu begehen befugt seyn kan ?

Ob nun wohl die Einsegnung ein sehr alter löblicher Gebrauch ist / die bey Einsegnung der Ehe selbst von Gott gebraucher worden / daß daher es das Ansehen gewinnet / als wenn Gott selbst durch sein Exempel zur priesterlichen Copulation und Einsegnung den Weg gebahnet /

HILDEBRAND. *de nupt. vet. Christi.*

wie denn auch bey den Juden im alten Testamente die Ehe mit öffentlicher Einsegnung vollzogen worden /

GERHARD. *de Coniug. §. 594.*

und noch heute zu Tage also vollzogen wird / welchem alten löblichen Exempel die ersten Christen gefolget zu seyn scheinen / als welche davor gehalten / aliter legitimum non esse coniugium, nisi sacerdotaliter, vt mos est, cum precibus & oblationibus a sacerdote benedicatur :

c. 1. C. 30. q. 5.

folglich es als ein allgemeiner Kirchen-Gebrauch anzusehen / welcher umd guter Zucht und Ordnung bezzubehalten / nicht wohl unterlassen / noch ohne Sünde hindangesehet werden kan / welches im gegentigen Fall umb desstomehr zu statuiren / da die sponsalia in Leipzig geschlossen / und die Ehe ordentlicher Weise daselbst vollzogen werden muß / wo die Braut ihr domicilium hat.

SCHILTER. *Instit. iur. can. lib. II. tit. XI. §. 9. in fin.*

Weiln aber dennoch aus den angeführten rationibus von selbst erhellet / daß die priesterliche Copulation ein blosser Kirchen-Gebrauch / und nicht iuris diuini sey /

HILDEBR. *cit. tr. circa fin.*

also / wo die Ehe an solchen Orten vollzogen wird / also dieser ritus eingeführet / es allerdings nöthig und billig ist / daß die priesterliche
Frau

Trauung adhiberet werde/ cum iuris sit, actum quemcunque expediendum esse secundum solennia loci, vbi geritur,

arg. l. 6. de iur. et.

HERT. de collis. leg. sect. 4. §. 10.

auch solchergehalt ohne Sünde nicht unterlassen werden kan; in Gegentheil wo solcher nicht eingeführet ist/ sondern die Ehe vor bündig gehalten wird/ wenn die Verlobten in das Ehe-Buch ihre Nahmen eingeschrieben/ und auch daselbst die Ehe vollzogen wird/ so wohl denen Treuen/ als Gewissen nach/ die Verlobten an die priesterliche Trauung nicht verbunden sind/ wie denn auch selbst die Pontificii, die sonst sehr striete auf die priesterliche Copulation sehen/ darin eins sind/ quod in solennibus circa matrimonium consummandum obseruandis respiciendum sit ad solennia loci, vbi matrimonium contrahitur;

c. 1. X. de sponsal. ibique Gonzall. n. 21.

Hiernächst nicht gesagt werden mag/ daß die priesterliche Trauung durchgängig bey denen ersten Christen als ein nothwendig Stück zum Ehestande sey erfordert worden/ auch der angeführte Ort aus dem iure canonico keines weges dem Euaristo zuzuschreiben/ sondern von dem Gratiano aus des Isidori unrichtigen und falschen epistolis decretalibus Pontificam hergenommen ist/

BLONDELL. in pseudo-Isid. p. 147. seq.

in Gegentheil man nur soviel aus denen Kirchen-Historien findet/ daß die Verlobten ihre Ehe öffentlich der Gemeinde kund gemacht/ und darauf die Einsegnung zwar erfolget; solche aber nicht sofort vor eine priesterliche Copulation zu halten;

TERTVLL. lib. II. ad vxor. c. 8.

Dahero denn auch die Nothwendigkeit derselben zu des Iustiniani Zeiten noch unbekannt gewesen/ als welcher in seinen Gesetzen die selbe nirgends erfordert/ sondern erst per modum legis von dem Leone Philosopho eingeführet worden;

Nov. Leon. 89.

also daraus erhellet/ daß dis ein solcher ritus sey/ der per leges ciuiles & ecclesiasticas gehoben werden könne/ woraus denn so wohl die
E Theologi,

Theologi, als Icti schliessen / daß die priesterliche Trauung kein
nothwendig Stück des Ehestandes sey /

HILDEBR. *cit. l. DEDEKENN. p. 3. conf. theol. lib. 2. de
sponsal. sect. i. n. 41. STRVV. ex. 10. th. 26. CARPZ.
lib. II. iurispr. eccl. def. 144. n. 4. MVLLER. ad
Seruu. cit. l. lit. 2. STRYK. ad ius eccl. Brunnem.
lib. II. c. 16. §. 6.*

sondern die Eben / welche in Holland nach dafigen Gebrauch geschlof-
fen und vollzogen werden / auch von unsern Theologis selbstn vor bün-
dig gehalten werden /

GERHARD. *de coniug. th. 468.*

und ob wohl regulariter die Ehe an den Ort / wo die Braut wohnet /
vollzogen wird / dieses dennoch keine absolute Nothwendigkeit ist / son-
dern mit der Braut Bewilligung auch in foro domicilii sponsi con-
summiret werden mag :

So halten wir davor / daß die priesterliche Trauung kein we-
sentliches Stück des Ehestandes sey / mithin / wenn die Ehe an
dem Ort vollzogen wird / wo das Ehe-Buch eingeführet / solche
mit Recht und guten Gewissen unterlassen werden kan. B.
K. W.

Caute pro- §. XXIV. Sicuti vero Princeps in aliis legibus & anti-
cedere de- quis institutis immutandis caute procedere & ex regulis pru-
bet in im- dentia optime iudicare debet, an consultum sit, aliquid in-
mutandis nouare? ita quoque in nostris ecclesiis circa mutationem hu-
solemnibus. jus ritus, qui hactenus tam altas radices egit, regulæ consilii &
iuris distingui debent. Hanc potestatem principi protestan-
ti de iure competere, conclamatum esse arbitror, cum ipsa be-
nedictio sacerdotalis sit quidem ritus ecclesiasticus, sed apud
nos non ex *instituto & imperio ecclesie*, quod non agnoscimus,
sed ex *lege Principum ciuili* obtineat, & vt forma matrimonii
externa, quam princeps determinare potest, consideretur. Et
hoc eo magis dicendum est, cum etiam circa *liturgica & alia a-*
diaphora ecclesiastica principes nostri optimo iure disponant, vt
illustr. Dn. THOMAS. *dissert. de iure principis circa adiaphora &*
Dn. FRÆS. dissert. de iure liturgico multis ex rationibus ostende-
runt.

runt. Quidni ergo multo magis in matrimonio idem principi indulgendum erit, quod ne quidem negotium ecclesiasticum est, sed, prout multis rationibus etiam inter pontificios 10. LAVNOIVS de regia in matrimon. potest. p. l. c. 9. p. 49. docuit, & sapius LVTHERVVS inculcauit, contractum civilem constituit, ad cuius formam sollemnis hæc declaratio ecclesiastica libere approbata & recepta est? Sed si regulas consilii & prudentiæ intuemur, multæ occurrere possunt rationes, quæ principem a mutatione & abrogatione huius ritus auocare possunt. Ple-
 rorumque sane mentibus hæc est insita opinio, sine tali copulatione per se non posse matrimonium legitime contrahi, adeoque, salua conscientia, hæc solennia tolli non posse. Et quis dubicaret, quin etiam forsitan quidam inter ipsos ecclesiæ ministros reperturi sint, qui plebem magis in hac sententia confirmabunt, quam ab ea reuocabunt. Vnde non possunt non turbæ, murmuraciones aliaque inde nata incommoda existere. Id iam obseruauit ill. DN. THOMAS. in not. ad HUBER. tr. de iure ciuili. l. l. sect. 5. c. 4. n. 3. lit. o., aiens: Ecclesia pontificiorum matrimonium habet pro sacramento, adeoque non potest non benedictionem sacerdotalem habere pro requisito essentiali matrimonii legitimi. Contra Protestantes matrimonium negant esse sacramentum, adeoque statuunt, benedictionem sacerdotalem non esse necessitatis, sed honestatis, ut ordo aliquis sit in ecclesia & republica. At res, quæ ad ordinem pertinent, & honestatem, non ad regulas iusti sed decori saltem respicientem, sunt adiaphoræ, & scilicet subsunt imperio magistratus. Et adeo iuste poterit benedictio sacerdotalis abrogari a magistratu christiano, uti etiam in Belgio matrimonia quorundam sectarum, quæ ibi tolerantur, sunt absque benedictione sacerdotali per confirmationem solam magistratus politici. Sed valde imprudenter ageret, qui vellet consulere cuilibet magistratui euangelico, ut benedictionem sacerdotalem abrogaret. Breuiter: Ea quæ iuste fieri possunt, & tamen, si fiant, saltem occasionem euidentem dant turbis in re publica; eorumque ommissio vel plane non nocet rei publicæ, vel minus nocet illis turbis, ea prudenter omittuntur. Omne quidem quod iniustum est, est inutile, sed non vice versa omne inutile est iniustum,

Difficultates circa eorum mutationem occurrentes.

neq. ex opposito omne iustum est vile. Facilius mutatio quædam, faluis essentialibus benedictionis, fieri posset, ratione modi, temporis, loci, cum in his etiam nonnulla deprehenduntur, quæ emendari possent.

*Hodie ergo
inter nos,
quamdiu
non est sub-
data, omitti
æquit.*

*Quid si
diu, vt con-
iuges, ci-
tra hiero-
logiam co-
habitave-
rint?*

§. XXV. Quamdiu ergo hæc benedictio cum aliis solennibus haud est sublata, sed per constitutiones principum ecclesiasticas desideratur, illa II.) omitti nullo modo potest; nec priuatorum arbitrio subiecta, cum regulariter, quæ ad formam negotii externam a principibus præscriptam pertinent, a nemine sine vitio nullitatis omitti queant. vid. CARPZ. cit. l. BRVCKN. in decis. matrim. c. 2. n. 16. Quodsi ergo ex post facto appareat, personas quasdam diu cohabitasse vt coniuges, id quod non raro, vbi ex alia causa contra eas inquisitio mouetur, præter opinionem innotescere solet, adhuc iis iniungi potest, vt, mediante copula sacerdotali, cohabitationem antea illegitimam confirmet, quo ipso præcauetur, ne postea pro lubitu discedere possint, quod, neglecta hac forma solenni, vix evitari possit. Similem fere casum refert B. SPENER. Vol. II. Consil. theol. germ. t. 4. sect. 12. de personis, quæ per 20. annos vt coniuges, sed sine benedictione sacerdotali, cohabitauerunt, vbi quaesitum fuit: vtrum benedictio sacerdotalis post hunc annorum decursum interponi debeat, & an talis cohabitatio pro vero matrimonio reputanda sit? quod posterius attinet, mentem suam Vir B. his explicat verbis: Halt ich deswegen/dasß diejenige Beywohnung/da animo matrimonii Seia mit einem Mann 20. Jahr gelebet / aber die benedictio sacerdotalis aus bedeuteter Ursache ausgelassen worden/ eine wahre und bündige Ehe so wohl sey / als da jene darzu gekommen wäre: Jedoch wie sie in andern Stücken nach der communicirten specie facti unziemlich und wieder göttliche Ordnung angefangen worden/ so ist eben auch dieses ein schändlicher Fehler daran/dasß dieser so löblich von der Kirchen (und zwar eben zu Verhütung dergleichen exorbitantien/ welche hie vorgegangen) eingeführte ritus mit Willen unterlassen und geschohen worden ist. Daher sich beyde gröblich versündigt / und auf so viele Art und Weise diese Heil. Ordnung Gottes unverantwortlich an sich selbst profaniret haben. Bleibet also matrimonium ra-
tum,

tum, non rectum, wie mein seel. præceptor D. DANHAVERVS in dergleichen materien zu distinguiren pflegte. Darf deswegen nichts davon disputiret werden/ ob sie beyssamen zu bleiben haben/ oder das matrimonium als nullum zu dirimiren wäre / sondern ob sie schon wolten/könten sie so wenig/als andere rechtmäßig copulirte von einander sich wiederum trennen / noch auch von einer Obrigkeit wieder die göttliche Ordnung getrennet werden. Hoc est, quod alias dici solet, cohabitationem talem, animo coniugali hæcenus continuatam, esse quidem matrimonium verum, a legibus civilibus abstractam, sed illegitimum in foro humano, cum ei desint solennia, pro forma substantiali requisita. Si ergo alteruter ex cohabitantibus iam decesserit, veritate rei comperta; coniugi superstiti non esset portio statutaria attribuenda, quæ tantum legitime coniugatis debetur, nec dici posset matrimonium putativum, quod, ytroque huius vicii gnaro, contractum est, cum putativum matrimonium ad minimum bona fide vnus & solenniter contrahi debeat. vid. HERT. *diss. de matrim. putat.* §. 7. & 17. Similiter alia iura, inter coniuges alias obtinentia, cessabunt, quia, vbi deficit legitimum matrimonium, nec vir, nec vxor, nec dos, nec matrimonium intelligitur, vt dicitur in §. XI. *Inst. de nupt.* Secundum hæc principia liberorum status quoque admodum dubius erit, quod satis aperte indicat IMPERATOR *cit. l.* Quamuis enim de hoc effectu, de quo hic ago, minime loquatur; in genere tamen contendit, disponitque, coitum, contra *leges* susceptum, non esse matrimonium dicendum, si vel maxime diuturnior cohabitatio accesserit. Principi tamen hoc casu integrum foret, illegitime contractum matrimonium, maxime cum hic defectus amplius suppleri non possit, sua firmare autoritate, modo eo tempore, quo aliis iam ius *quasi-* legitimum non est, fiat, vel saltem sine præiudicio aliorum. *Quem-* admodum enim in *l. 38. ff. de adopt.* dicitur: *adoptionem non iure factam a principe confirmari posse:* ita indulgentia principis quoque hunc defectum ex lege civili, alias matrimonium *an-* nullantem, suppleri potest, *l. 31. de ritu nupt.* matrimonium ita retro confirmare, vt etiam contingit in aliis casibus, vbi vitium

aliunde matrimonio inhaeret, quatenus a solo principe tolli potest. Sed vix hæc principis indulgentia alium habebit effectum quoad liberos, quam alias legitimatio *per rescriptum principis* habet, adeoque successio in *feudo* huiusmodi liberis adscribi nequit: facilius vero successio in *alodio*, maxime si pater in testamento principem implorauerit, vt hanc diurnam cohabitationem in fauorem liberorum sua autoritate confirmet, sicuti iuxta *Nou. 74. c. 2. §. 2.* legitimatio hoc quoque modo fieri potest, quando pater in testamento liberos naturales vocat legitimos, declaratque, *se velle, ut liberi legitimi sint, sibi que succedant; liberi vero post mortem patris sic supplicent, & hoc doceant, & patris testamentum ostendant, & hoc ab Imperatore consequantur, vt id, quod agitur, patris simul & imperatoris donum sit, vel quod idem est, natura simul & legis.* Nec tantum quoad liberos, verum etiam quoad superstitem coniugem hæc indulgentia principis effectum habebit, ne vlla ex illegitimo coitu macula ei adspersi queat, sed in tali statu permaneat, in quo hactenus communi errore fuit, dum publice creditum fuit, eam fuisse legitimum matrimonio marito defuncto coniunctam, simulque ex bonis mariti, qui sedulo in testamento suo hanc gratiam principis vrfit, portionem legitimam consequi queat.

Quandoque ad hoc adhibetur post diurniorem cohabitationem.

§. XXVI. Quod si vterque coniugatorum adhuc in viuus est, vti in casu, a SPENERO adducto, reuera contigit, dubitatio inde nascitur, qua ratione huic diurniori cohabitationi succurri queat, vt in matrimonium legitimum eualescat? Rursus hic puto, alias esse partes *iudicis ecclesiastici*, alias *principis*. Illius non alia sunt partes, quam vt solennia consueta iuxta leges præscriptas cohabitantibus iniungat, & ita hunc defectum suppleat, quamuis ad omne scandalum euitandum consultus omnino sit, vt talis benedictio haud fiat in publico coetu, sed priuatim in ædibus vel pastoris, vel alibi, iuxta præscriptum Consistorii, quod eo magis tunc admodum conducibile est, si defectus non publice notorius, sed tantummodo sacerdoti manifestatus est. Quod consilium etiam approbat SPENERO *cit. l. p. 570.* Quamuis enim in tali casu benedictio non neces-

necessaria videatur, cum de occultis non iudicet nec forum, nec ecclesia; facile tamen contingere possit, vt ex postfacto adhuc ille innotuerit, quo ipso plura incommoda antea adducta metuenda essent. Præterea quoque hoc casu consuetæ formulæ, alias in *copulatione sacerdotali* adhiberi solitæ, ita essent transponendæ & immutandæ, vt ad casum præsentem applicari congrue possent, illaque magis confirmatio cohabitationis huius illegitimæ, quam noua quædam copulatio esse videatur, de quibus omnibus Consistorium prudenter prouidebit. Quia ve- *Que sint*
 ita, quod ad principem attinet, non dubium est, quin, hac prorsus omi- *principes*
 ssa, talem diuturniorem cohabitationem confirmare & *partes?*
 pro legitimo matrimonio declarare possit. Fluit hæc obseruatio *ex iure dispensandi principis circa solennia consueta.* Quæ licet regulariter omitti nequeant; hoc casu tamen ex principis arbitrio omitti possunt, maxime cum sæpius sine difficultatibus suppleri nequeant. Exemplum illustre, non adeo absumile, refert HARDOVIN. DE PEREFIXE dans l'histoire du Roy Henry le grand ad an. 1599. p. 231. circa matrimonium Catharinæ, sororis HENRICI IV. & sacris reformatorum addictæ, cum duce Barrensi, ritus Romanæ ecclesiæ sequenti, contrahendum, vbi ingentes difficultates circa benedictionem sacerdotalem coortæ sunt. Quo vsus hac in re sit consilio HENRICI IV. prælaudatus autor his enarrat verbis: *Il y eut de la difficulté pour le lieu & pour la ceremonie de la celebration de ce mariage. Le Duc vouloit qu'il se fist à l' Eglise, & la Fiancée qu'il se fist au presche. Le Roy trouua un milieu: il le fit faire dans son cabinet, où il amena sa soeur par la main, & ordonna à son frere naturel, qui estoit Archeuesque de Rouën, il y auoit environ deux ans, de les marier. Ce nouvel Archeuesque en fit du commencement quelque refus, alleguant les Canons qui le defendoient; mais le Roy lui representa, que son cabinet estoit un lieu sacré, & que sa presence suppleroit au desaut de toutes solennitez: Apres quoy le pauvre Archeuesque n'eut pas la force de resister. Quamuis enim in hoc casu solennia sacra non prorsus fuerint omi-
 ssa; non omnia tamen, quæ ex ritu Romanæ ecclesiæ
 adhi-*

adhiberi debebant, adhibita, quæ tamen omnia sua præsentia se supplere posse rex M. censuit. Quidni ergo multo magis inter protestantes hoc principi permissum sit, vt in hoc casu extraordinario sua indulgentia legis positivæ defectum suppleat, præcaueaturque, nevel ex hac immatura copula sacerdotali superstitione, plerisque maxime familiaris, alatur?

An liberi
ex sponsa
nati sint
legitimi,
si benedi-
ctio sacer-
dotis acce-
dere ne-
queat ob
fugam
sponsi.

§. XXVII. Potest etiam præterea aliis ex causis accidere, vt hæc solennis declaratio, quæ fit coram ministro ecclesiæ, adhiberi non possit. Quid enim si sponsalia legitime fuerint contracta, & postea sponsa a sponso impregnata; sponsum vero hoc facta a sponsalibus consummandis prorsus alienus esse videtur? Equidem non dubium est, quin, iis probatis, per sententiam decerni possit: daß Bess. vermittelst der priestersichen Copulation die Ehe-Verlöbniß zu vollziehen schuldig sey. Quid vero si discesserit, vt effectum sententiæ fuga sua eludat incassumque reddat, nec spem reuertendi vllam faciat? Casum huiusmodi ante annos aliquot Facult. illust. oblatum fuisse, ex relatione Dn. PRÆSID. habeo, vbi, præfatio a sponsa impregnata iuramento suppletorio, iudicatum fuerat, sponsum refractarium ad matrimonium consummandum cogendum esse; interim vero ille euaserat, nec spes reuertendi supererat. Qua de causa, actis ad Facultatem prædictam transmissis, iudicatum fuit, impregnatam pro vxore eius legitima habendam & declarandam esse. Quamuis enim solennia ecclesiastica haud interuenerint; hæ tamen circumstantiæ merito attendendæ fuerunt: (1.) sponsalia valide inter has personas fuisse contracta: (2.) eis accessisse concubitus, quo ipso consensus matrimonialis, quamuis occulte, editus erat: (3.) sententiam de matrimonio publice quoque contrahendo fuisse latam, eamque in rem iudicatam transiisse, quæ aliter executioni dari non potuit, quam vt impregnata pro absentis legitima vxore publice declararetur, & in bona eius immitteretur. Hoc modo non per viam dispensationis, quæ soli principi relicta est, sed potius executionis, vt iudicatis suis vigor daretur, solennia ecclesiastica per iudicem ecclesiasticum interim omittuntur, quæ tamen re-

reverti postea iponio, sine dubio adhuc intervenire debent. Breviter: talis sententia declaratoria est instar *decreti interimistici*, seu *sententia provisionalis*, quam interim, donec impedimentum remotum fuerit, etiam iudex decernere potest, licet alias ipsi integrum haud sit, a legibus præscriptis recedere.

§. XXVIII. Ex his, quæ iam plenius deducta sunt, manifestum est, non satis in ruto positam esse sententiam asserentium, liberos ex desponsatis natos esse legitimos, si vel maxime mors sponsi interuenerit, ut *benedictio sacerdotalis sponsa vit, ut belibus, concubitu consummatis, accedere haud potuerit*. Ita *benedictio* censet BRÜCKNER in *decis. matrim. c. 2. n. 17.* HAHN. ad *Wesemb. accedere tit. de nupt. n. 5.* COTHMAN. *Vol. I. resp. 10. §. 78.* CARPZ. *P. III. nequea? c. 14. d. 12.* CYPREVS *de iure connub. c. XI. §. 21.* STRVV. *exerc. 29. §. 26. in f.* Equidem in Saxonia per *decis. nou. 49.* cautum est: Daß die vor der Trauung erzeugten Kinder / als eheliche und rechte Erben / zu der Eltern Erben und Verlassenschaft auf begebende Fälle zugelassen; die Eltern aber nichts destoweniger wegen ihrer Begünstigung bestraffet werden sollen. Huic decisioni merito acquiescendum, cum princeps sit arbiter externorum solennium, & circa formam negotiorum externam dispensare possit; multo magis ergo publica lege exceptionem formare queat. Ast, deficiente huiusmodi decisione publica, sententia adducta admodum lubrica videtur. Quæ COTHMAN. *cit. l. assert.* petunt id, quod est in principio, vel ad minimum ad statum ecclesiarum nostrarum, in quibus matrimonia publice per hierologiam contrahenda sunt, applicari nequeunt. Ait: *Consensum facere nuptias, solo affectu matrimonia contrahi, sponsam iam esse uxorem, concubitu consensum matrimonialem esse declaratum, sponsalia ipsa esse verum & indissolubile matrimonium, & denique benedictionem sacerdotalem non pertinere ad veri matrimonii substantiam.* Examinat plenius has rationes HOCHMANN. *de benedict. nupt. cap. 6. §. 7.* easque tanti non esse, ut iis inhærendum sit, ostendit. B. STRYK. *in not. ad BRUNNEM. ius eccles. lib. II. c. 16. §. 6.* verbo: *succedit ut legitimus: distinguit inter successionem ex iure civili feudaliq., & quæ per statutum liberis de-*

betur. Ab hac liberos excludendos censet, cum, quos statuta pro legitimis non agnoscunt, illis nec deferant successione[m] statutariam; neutiquam vero ab illa, cum legitimitas non sit æstimanda ex legibus ecclesiasticis, sed ciuilibus, vbi sufficit, inter parentes verum consensum matrimonialem interuenisse, præsertim cum ius canon. non dissentiat. Verum si solo iure ciuili viuendum foret, forsitan hæc distinctio tolerari posset. Ast cum omnia negotia primario æstimanda ex iure patrio proprio & legibus prouincialibus, quæ *benedictionem* hodie pro forma matrimonii desiderant, non amplius natura matrimonii æstimanda est ex iure ciuili, quin potius vti iure ciuili matrimonium, non rite in initum, nullos habebat effectus; ita etiam hodie de matrimoniis non rite celebratis merito idem asserendum est. Facile concedimus, desponsatos per concubitus edidisse consensum matrimonialem; ast hæc declaratio inordinata legibus publicis contraria & illegitima est. Quis vero huic posset effectum legitimi matrimonii tribuere? Cum ergo hæc quæstio tam infinitis sit inuoluta dubiis & scopulis impedita, consultius pro eiusmodi sponsa imprægnata est, vt mox principem adeat, sponso mortuo, petatque, vt sua auctoritate defectum publicæ & solennis declarationis suppleat, & sponsalia, per concubitus confirmata, per viam gratiæ pro legitimo declarat matrimonio, id quod tamen caute & re adhuc integra faciendum est, antequam scilicet proximiores defuncti cognati hæreditatem adierint, quia hoc facto illis iam esset ius quæsitum, quod iis princeps auferre non facile posset.

Nihil operatur sacerdotalis benedictio, si consensus patris deficit.

§. XXIX. Ex eodem fundamento III.) principes recte constitunt, vt, si vel maxime benedictio sacerdotalis interuenierit, vitium tamen aliunde huic coniugio, de facto contracto, inheret, illud nullum & irritum sit, quin hanc principis in legibus prohibitiuis mentem fuisse, licet clausula irritans matrimonio haud fuerit adiecta, euidenter liquet ex l. 5. C. de LL. vbi cautum: vt legislatori, quod fieri non vult, tantum prohibuisse sufficiat, ceteraque quasi expressa ex legis voluntate liceat colligere, hoc est, quæ lege fieri prohibentur, si fuerint facta, non solum inuicta, sed pro infectis

etis habeantur: licet legistaror fieri prohibuerit tantum, nec speciali-
 ter dixerit, inutile esse debere, quod factum est. Quamuis enim in
 proposita specie benedictio sacerdotalis interuenerit; hæc tamen
 sola non constituit matrimonium, nisi consensus eorum, quorum
 interest, legitime interuenerit, omnique careat vitio.
 Quæstio vulgata est: an matrimonium contractum a liberis, in scitis pa-
 rentibus & benedictione sacerdotali firmatum, ratum habendum sit, ut
 parentes reluctantes illud impugnare & declarationem nullitatis petere
 nequeant? De iure romano & canon. consensum parentum
 ad matrimonia liberorum omnino desiderari noto notius est,
 de quo fufius agit CLAVD. ESPENCEVS de claud. matrim. c. 1.
 & seqq. Supra iam §. X. adduximus locum TERTVLLIANI,
 dicentis: nam nec in terris filii sine consensu patrum & recte &
 iure nubunt; adeoque id hætenus omni caret dubitatione,
 sponsalia ita contracta esse irrita. Sed grauiora dubia mouent,
 si his clandestinis sponsalibus iam accessit copula sacerdotalis,
 quæ forsan haud inciderent, si nosrates principiis iuris cano-
 nici, sibi tamen non satis constantibus, non adeo immeriti fo-
 rent. Quæ hac in re sint ineptiæ GRATIANI & LOMBARDI, *Ecclesia*
 plenius ostendit ESPENCEVS cit. l. c. 20. simulque c. 11. & 12. de *Romane*
 cretales quorundam pontificum examinat, secundum quas ma- *male co-*
 trimonium, iniussu parentum contractum, ratum iudicatum fu- *berens do-*
 it. In iure canon. tanta vis tribuitur hierologie, ut, licet parenti- *trina.*
 bus reclamantibus, matrimonium tale pro legitimo habeatur.
 Ita censuit LVCIVS III. in cap. de raptor. X., ita INNOCENT. III.
 in c. 6. X. de condit. oppos. ita quoque ALEXAND. III. in c. 13. X. de
 sponsat. & denique patres TRIDENTINI in sess. XXIV. de reform.
 c. 1. eosque anathemate damnant, qui ea vera ac rata esse negant.
 Et tamen, quo absurdius fingi nequit, addunt, sanctam ecclesiam
 ex iustissimis causis illa semper detestata fuisse ac prohibuisse. Qua de
 causa ex merito hanc Romanæ ecclesiæ doctrinam male co-
 hærentem exagitat MART. CHEMNIT. in exam. concil. Trident.
 p. II. loc. XIV. ad can. 12. §. 7. 609. & seqq. Audi vero, ait, qualia è-
 stōtata Tridentina synodus de hac questione statuat. Fatetur, eccle-
 siam talia clandestina matrimonia semper detestatam esse atque pro-
 hibu-

bibuisse: & tamen simul damnat eos, qui ea vera ac rata esse negant. Potestne igitur detestata & prohibita coniunctio facere verum matrimonium? hoc est, detestanda & prohibita coniunctio, iuxta Tridentinum concilium, est legitima & diuina coniunctio. Non obscure IO. LAVNOIVS de reg. in matrimon. potest. p. 302. hanc sugillat sententiam, inquit: Nam si Tridentini patres petiissent a summis principibus legem, qua clandestina matrimonia redderentur casu & irrita, occurrissent facile malis, que matrimonia huiusmodi pariunt, & se a tanta sententiarum varietate, in qua versabantur, liberassent. Ita egregie homo, doctrinæ Romanæ ecclesiæ imbutus, agnoscit potestatem principum circa irrationem horum matrimoniorum clandestinorum, nihilque adeo soli sacerdotali benedictioni, quamvis hæc admodum imperium clericale in hac quæstione stabiliat, tribuendum iudicat. Recte vero p. 303. addit: Parentes condere non possunt legem, qua filiorum matrimonia sine suo consensu facta solvantur, cum legis condenda potestate careant. Sed condenda legis materiam, paternum obsequium & reuerentiam suppeditant principibus, qui legem ea de re ferre sine dubio possunt. Princeps ipse, non qua pater, sed qua princeps est, fert legem, qua contracta a filiis suis sine suo consensu matrimonia rescindantur. Quid ita? princeps, ut pater, privatam gerit personam; Princeps, ut princeps est, publicam. At ferre legem persona est publica, non privata; alioqui quot in regno privati essent homines, tot essent legumlatores.

Lutheri iudicium de clandestinorum matrimonio. Ipse LUTHERVS suo tempore ao. 1544. hac de quæstione grauissimam admodum litem ICTIS Vitebergenfis, iuri canon. nimium in hærentibus, mouit, ut ipse in *epist. 25. in Anno mag. supplement. a Dn. BVDDEO edit. fatetur*: Ego, scribit, tibi fatetor in hoc anno sic me acceptum, ut in vita mea & in tota causa euangelii nunquam fuerim perturbator. Oritur enim mihi cum Iuristis negotium acerrimum de clandestinis sponsalibus, & quos speraueram fidos euangelii amicos, exterior hostes acerrimos. Ad dit post pauca: Intrinsici hostes plus nocent, quam externi, ut Iudas inter Apostolos; sed vincit crucifixus, & perit crucifixor, amen. Ipsam litem plenius enarrat SECKEND. in *hisor. Luther. lib. III.*

sc̄i

sect. 32. §. 126. additque, vehementer offendisse LUTHERVM, quod secundum pontificum leges decidere non desisterent, adeo, vt minas spargeret, se ediro tractatu eos refutaturum esse. Re ad Electorem delata, rescripto præcepit, vt de hac re Theologi & ICTi amice conferrent, & absque detrimento doctrinæ Christianæ, a LUTHERO propositæ, concordarent, posthabitis legibus pontificiis. Res tamen exitu caruit, cum mox LUTHERVS Viteberga discederet, & post biennium decederet. Inde sine dubio factum, vt post ea tempora hæc sententia in Consistoriis passim approbata fuerit. Verum prudentius sine dubio Potentissimus Rex Borussia, FRIDERICVS, in constit. von Verlöbnußen und Ehe Sachen av. 1694. §. 15. & 16. apud STRYK. de dissensu spons. p. 344. ita edixit: Wäre es auch Sache/ daß/ gleichwie bereits oben Erwähnung geschehen/ das matrimonium absque parentum consensu per copulam carnalem & benedictionem sacerdotalem von den Kindern heimlich und de facto vollzogen worden: So soll in der Eltern freyen Willen stehen/ ob sie einen von vorgedachten Wegen erwählen/ oder bey Unserm Consistorio, um gänzliche Cassation und Aufhebung solcher Ehe/ anhalten wollen/ immassen dann dergleichen Beginnen nicht allein sub lege punitionis, sondern auch nach Gelegenheit der hierbey etwa vorkommenden Umstände/ gar sub lege annulationis, hiermit ausdrücklich verbothen wird. Die Zeugen und andere/ so zu Stiftung solcher heimlichen Verlöbnuß sich gebrauchen lassen/ oder sonst Anleitung und Vorshub darzu gethan/ ingleichen die Prediger/ so die oberwehnten Copulationes zu verrichten sich unterstanden/ sollen ebenfalls willkührlich/ doch exemplariter angesehen/ und in specie die Prediger mit Entsetzung ihrer Aempter/ oder sonst bestraffet werden.

§. XXX. Simili de causa si aliunde vitium in coniugali consensu appareat, non obstante benedictione sacerdotali, matrimonium nullum erit. Huc pertinet, 1) si ius matrimonium in eundi non habuit, qui de facto matrimonium per benedictionem iniit, utpote si iam cum alia publica sponsalia celebravit, & his non obstantibus, posteriora sponsalia nulla per nuptias & benedictionem sacerdotalem consummauit. Equidem

lib. II. Iurisprud. Consiſt. d. 66. tantam vim benedictioni tribuit, vt hoc poſterius matrimonium inordinate contractum preſerendum eſſe cenſeat, quod conſummatio eius per benedictionem eccleſiaſticam perinde ac quondam per deductionem ſponſi fiat, in cuius locum hodie in orbe Chriſtiano *benedictio ſacerdotalis* coram facie eccleſiæ ſucceſſit. Verum de hoc non eſt controuerſia, ſed potius an tale de facto contractum matrimonium vires habeat? Non quiuſ conſenſus, non benedictio conſtituit matrimonium, ſed legitimus conſenſus, per benedictionem publice & legitime declaratus, qua de cauſa ipſemet quoque in *praxi crimin. qu. 67. n. 59.* a ſe ipſo diſſenſit. Interim diſtinguendum eſt iudico, vtrum, legitima proclamatione interueniente, matrimonium poſterius conſummatum, an vero illa omiſſa fuerit? Illo caſu, ſi prior ſponſa non interuenit, nec in præfixo termino contradicit, præcluſa eſt, quippe ſub *pena præcluſi* citata; poſteriori vero tranſeundum merito in ſententiam B. STRYK. in *tr. de diſſ. ſponſ. Sect. IV. c. 2. §. 5.* iudico, cum duplex vitium hic adſit, tum omiſſio proclamationis, quæ, mala fide & fraudulenter contractum eſſe matrimonium, indicat; tum conſenſus illegitime interpoſitus, qui ob ius primæ ſponſæ quaſicum interponi non potuit, adeoque benedictio ratum facere nequit, quod irritum in ſe fuit. Cui conſequens eſt, vt, priori ſponſa ad conſummationem agente, matrimonium de facto contractum nullum declarandum & ſponſus ſponſæ priori adiudicandus ſit. Sic etiam (2) nullitas ex multis aliis cauſis emergere poteſt, quam benedictio ruruſ conualidare nequit, vtpote ſi quis obtorto collo ad copulationem ſacerdotalem, nulla obſtante reclamacione, tractus fuit, ſi vel maxime auctoritate Conſiſtorii, illegitime & de facto procedentis, hæc ſolemnitas fuerit peracta, quod notabili exemplo illuſtrauit D. N. PRAESES in *diſſ. de matrim. coactio c. 2.* Quamuis enim ad ſponſalia rite contracta conſummanda refractarius cogi poſſit; *abſoluta* tamen *compulſio*, re adhuc integra, fieri nequit, ut plenius *vel ſi aliter* cit. l. explicatum eſt. (3) Poſſunt etiam ex multis aliis cauſis unde nullitas matrimonii naſci, quas collegit B. STRYK. in *tr. de diſ-*

dissensu spons. sect. V., vbi speciatim de nullitate matrimonii agit, quas species hic repetere non vacat. (4) Nec verum matrimonium dicendum esse arbitror, quod in articulo mortis, vbi nulla spes reconalescentiæ superest, contrahitur, licet vel maxime benedictio sacerdotalis interuenerit, quippe quæ sola non constituit matrimonium, si cetera, quæ ad coniugium necessaria sunt, deficiunt. Si spes liberorum & sanitatis recuperandæ superest, matrimonium recte contractum dicimus, licet vel maxime præter spem & cogitationem ægrotans mox decesserit, *vid. Dn. COCCÆIUS diss. de matrim. moment. c. ult.* Tandem (5) si, *inconsulto principe*, vel alio superiore, de quo plura exemplis incon-
vel in articulo mortis contra-ctum;
vel in quibusdam locis incon-
falto prin-
cipe con-
tractum.
An clandestinæ copulationes le-
gitimum
matrimo-
nium?

§. XXXI. Sicuti vero (IV.) ideo principes in nostris ecclesiis hierologiam retinuerunt, & obseruandam esse constituerunt, vt de matrimonio rite contracto publice constet, & hunc in finem quoque *banna ecclesiastica*, vt vocantur, præcedere debeant, quo in omnium notitiam instantes nuptiæ veniant; ita clandestinæ copulationes, sine præuia proclamatione & remotis arbitris factæ, in fraudem legis & contra legislatorum voluntatem excogitatæ sunt, eo minus ponderis habituræ, si secundum rigorem procedendum esset. Hoc enim conclamatum est, principes, approbato hoc medio declarandi publice consensum coniugalem, hoc unice intendisse, non vt sacerdotes matrimonium sua qualicunque autoritate vel quasi constituerent, quod sæpius notatum est, sed vt, mediante eorum ministerio, contrahentes publice consensum matrimonialem ederent. Hoc non factò, matrimonium nullum esset dicendum, nisi principes illud postea legitimum esse per viam gratiæ declarauerint. Huc pertinent suo modo matrimonia, quæ vocantur *conscientiarum*, vulgo *marriages de conscience*, ex iuris Canonici doctrina nata. Consultum suæ conscientiæ putant, qui clandestinum inierunt matrimonium, si modo clam adhibuerint patrem, ab eoque impetrauerint copulationis testimonium, quam-

quamvis ante publicationem veri matrimonii effectus non habeat. ALEXANDER III. in c. 2. de clandest. despons. ansam huic praxi inordinatæ dedisse videtur, aïens: si matrimonia ita occulte contrahuntur, quod exinde legitima probatio non appareat, ii, qui ea contrahunt, ab ecclesia aliquatenus non sunt compellendi, scilicet ad cohabitationem. Addit tamen: verum si persona contrahentium hæc voluerint publicare, nisi rationabilis causa præpediat, ab ecclesia recipienda sunt & comprobanda tanquam a principio in ecclesia conspectu contracta: si qui autem de clandestino matrimonio, postmodum ab ecclesia comprobato & rato habito, generati fuerint, eos legitimos iudices filios & heredes. Duo affert pontifex fundamenta, ex quibus talia matrimonia occulta legitima iudicanda esse censet, (1) quod ea a principio in conspectu ecclesie contracta sunt, ubi per vocem ecclesie clerum & locum intelligit cum pessima harum vocum depravatione. Si enim in conspectu cætus fidelium, qui ecclesiam constituit, matrimonium foret contractum, publice, non occulte initum fuisset. (2) Quod post publicationem ab ecclesia comprobatum & habitum fuerit. Hoc rursus de clero suo intelligit pontifex, qui tale matrimonium legitimum esse iudicat, & ecclesiam matrimonium constituere dicit. Hæ rationes euidenter ostendunt, quæstionem de legitimo matrimonio ultimo in iudicium cleri se resolvere & ex eius arbitrio dependere. Id vero a protestantium principiis & doctrina prorsus alienum est, vt sæpius iam monitum, qui magis ex præscripto legum a principe latorum, quam ex nudo cleri iudicio & comprobatione matrimonia legitima esse censent. Huius ergo, non cleri erit, tale matrimonium approbare, eique efficaciam tribuere, quod reuera est illegitime & nulliter contractum, cum contra leges initum fuerit. Hæc approbatione deficiente, secundum genuinam iuris rationem cohabitatio talis effectus iuris habere non poterit. Quod autem vulgo inter protestantes eius ratio non habeatur, id ipsum unice incauto pruritu, ius canonicum ubique applicanti, tribuendum est, quod tamen non potest non fieri, tum cum summo principum præiudicio, quorum leges ita euertuntur, tum etiam cum status eccle-

ecclesiastici nostri detrimento, qui ita ad hierarchiam Romanam attemperatur & componitur. Vt plurimum tamen tam inordinate matrimonium contrahentes pœna pecuniaria coercerentur, quo ipso id, quod irritum contractum est, & secundum rigorem rescindendum, ad maiora scandala præcauenda approbatur, & hac ipsa pœna id ipsum compensatur, quod in ipsum matrimonium statuendum foret. Multo minus vero clandestina copulatio sacer dotalis effectus matrimonii habebit, si non matrimonii ineundi gratia, sed alia de causa impetrata fuerit, cum simulatæ nuptiæ non sint nuptiæ, *l. 30. ff. de rit. nupt.* nec solum instrumentum absque nuptiis matrimonium probet. *l. 13. C. de nupt.* Eleganti hoc exemplo illustratur in *usu mod.* STRYK. *ad tit. de ritu nupt. §. 29.*, quo copulatio sacerdotalis fide tantum adhibita fuerat, vt imprægnata hac ipsa tantum instrumentum, quod vulgo eimen Trau-Brieff vocant, consequeretur, & hoc ipso turpitudinem suam velare posset.

§. XXXII. Equidem ipsi principes in matrimoniis ineundis eodem adhuc vtuntur ritu inter se, si proclamationem exceperis, quamvis ad hanc non videantur esse obstricti, cum legibus a se latis soluti sint. Multæ tamen rationes supersunt, quæ eos, ne hunc ritum omittant, inducunt. Nam (1) notum est, quæ matrimonia æstimant, adeoque facile contingere posset, vt liberis, ex tali matrimonio natis, postea ius succedendi in dubium vocaretur, tanquam ex illegitimo matrimonio natis, quale periculum quoque ipsi Augustæ imminere posset, si solenni ritu marito suo non esset coniuncta. Quo grauiores autem effectus ex huiusmodi matrimoniis redundant, eo maiori circumspicione opus est. (2) Ad sunt plures leges publicæ in partu natæ, quæ matrimonium secundum morem ecclesiasticum contractum desiderant, eique soli effectus veri matrimonii adscribunt, qui facile postea in dubium vocari possent, si hæc solennitas ecclesiastica omitteretur, præsertim cum suprema iudicia priscis iuribus tenaciter insistere soleant. (3) Vix quoque concubinatus a matrimonio legitimo discerni posset, si hæc solenni-

*Quatenus
ipsi principes
obligentur
ad hæc solennia.*

iennitas omitteretur, qua hodie *matrimonium* a *concupinatu* discernitur. Ad minimum metuendum esset, ne postea tali matrimonio concubinatus species affingeretur. Nullæ sunt grauiorres contentiones, quam de principatibus & regnis, adeoque ad has præcauendas principes communi opinioni magis se accommodare, quam suo iure vti debent. Denique (4) vulgata est sententia, principes inter se vti iure priuatorum. Quæ quamuis hic non adeo commode applicari possit; ad minimum tamen insignem iuris prætextum præbet, facitque, ne principes hoc quoque ius, quo subditi inter se vtuntur, negligant, aut omittant. Breuiter: ius principibus hoc casu non resistit, sed ratio status præsentis, quæ minime admittit, vt copula sacerdotalis omitti queat.

§. XXXIII. Plurima adhuc superessent, quæ de proclamatione, eius natura effectibusque, tum etiam de benedictione eiusque specialibus iuribus afferri possent; verum cum iura proclamationis B. BORN. *diff. de tribus hannis ecclesiast.* & iura benedictionis sacerdotalis HOCHMANN. *sepe cit. tract.* & PET. MULLER. *de hierologia* plenius iam excusserint; mea autem intentio minime fuerit, iura solennium ecclesiasticorum in genere euoluendi, sed tantum iura principum protestantium potiora circa ea enucleandi, & rationem eorum genuinam, a pluribus deprauatam, explicandi, omnino existimo, satis me fecisse meo officio, nec necesse fuisse, vt extra limites mihi præscriptos in ea excurrerem, quæ a proposito themate nimis remota & aliena visa fuerunt.

Halle, Diss., 1718 Bic-ge

ULB Halle

005 360 714

3

TA/OC

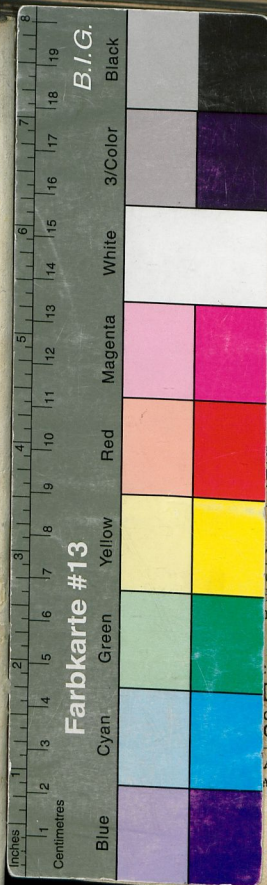

lennitas ommitteretur, qua hodie *matrimonium a concubinato* discernitur. Ad minimum metuendum esset, ne postea tali matrimonio concubinus species affingeretur. Nulla sunt grauiorres contentiones, quam de principatibus & regnis, adeoque ad has præcaudas principes communi opinioni magis se accommodare, quam suo iure uti debent. Denique (4) vulgata est sententia, principes inter se uti iure priuatorum. Quæ quamuis hic non adeo commode applicari possit, ad minimum tamen in signem iuris prætextum præbet, facitque, ne principes hoc quoque ius, quo subditi inter se vtuntur, negligant, aut omitant. Breuiter: ius principibus hoc casu non resistit, sed ratio status præsentis, quæ minime admittit, vt copula sacerdotalis omitti queat.

§. XXXIII. Plurima adhuc superessent, quæ de proclamatione, eius natura effectibusque, tum etiam de benedictione eiusque specialibus iuribus afferri possent; verum cum iura proclamationis B. BORN. *diff. de tribus bannis ecclesiast.* & iura benedictionis sacerdotalis HOCHMANN. *sæpe cit. tract.* & P. T. MULLER. *de hierologia* plenius iam excusserint; mea autem intentio minime fuerit, iura solennium ecclesiasticorum in genere euoluendi, sed tantum iura principum protestantium potiora circa ea enucleandi, & rationem eorum genuinam, a pluribus deprauatam, explicandi, omnino existimo, satis me fecisse meo officio, nec necesse fuisse, vt extra limites mihi præscriptos in ea excurrerem, quæ a proposito thernate nimis remota & aliena visa fuerunt.

ERRATA.

P. 2. lin. 15. *lego agnoscat*, ibid. l. 16. l. *educetur*. p. 4. l. 28. l. *erant*. p. 6. l. 1. *vt: l. vltim.* p. 8. l. 6. l. *et*. p. 14. l. 10. l. *genes*. p. 16. in marg. l. *item*. p. 23. l. 25. l. *propinqua*. ibid. lin. 29. l. *matrimonio*. p. 29. lin. 6. l. *considerat*. p. 37. l. penult. l. *annularem*. Reliqua B. L. corriget.

NAVGRVALIS IVRIDICA,
DE

VRE
CIPVM

STANTIVM

CIRCA
A MATRIMO-
LESIASTICA,

QVAM
A FRIDERICIANA

INDVLT
ONSVLTORVM ORDINIS

RESIDE
ENNING. BÖHMER;

ES. POTENTISS. REGI PORVSS.

PROFESS. IVRIS ORDIN.

T. DECANO,

LICENTIA
QVQE IVRE CAPESENDI
IONORES

DITORIO MAIORI
H. L. C.

AVG. A. MDCC XVIII.

o examini subicit
AMIN HARTZMANN;

CKENW. MAGD.
OC. IMMATR.

MAGDEBVRGICÆ,
ANI HENCKELII, Acad. Typ.